

**AALBORG
UNIVERSITET**

Tilhold med en komparativ analyse til de norske besøks- og kontaktforbudene

*Restraining order with a comparative
analysis of Danish and Norwegian law*

Felicia Juanita Carmen Maria Knutsen
KANDIDATSPECIALE 2024

Universitet: Aalborg Universitet

Utdannelse: Jura

Oppgave: Kandidatspesiale

Fagområde: Strafferetten

Norsk tittel: «Tilhold med en komparativ analyse til de norske besøks- og kontaktforbudene»

Engelsk tittel: «Restraining order with a comparative analysis of Danish and Norwegian law»

Forfatter: Felicia Juanita Carmen Maria Knutsen

Veileder: Lene Wachter Lentz

Avleveringsdato: 16. mai 2024

Antall anslag: 131 385

Ordtelling

Statistikk:

Sider	56
Ord	20 403
Tegn (ikke mellomrom)	111 123
Tegn (med mellomrom)	131 385
Avsnitt	321
Linjer	1 905

☐ Ta med fotnoter og sluttnoter

Abstract

Every year in Denmark 118.000 women,¹ and also some men, are being exposed to domestic violence. It is a police task to prevent dangers to the population, hence also domestic violence. The police have some instruments they can use to achieve this, such as violence alarm, restraining order, prohibition of residence etc. A Danish restraining order is called “tilhold” and it’s the mildest instrument among these alternatives. The purpose of a restraining order is to protect one or more persons who has been subject to violations of their privacy from further such violations in the future. A restraining order will prohibit the offender from any kind of contact with or persecution of the offended, jf. tilholdsloven § 1.² The restraining order is especially relevant as a protection from domestic violence.

Restraining orders have been available in Denmark for some years. Recent years there has been a globally increased focus on domestic violence. The reason is that there has been an increasing number of such violations lately, often committed by ex-partners.³ It is therefore necessary to review the laws and regulations to consider whether they offer the sufficient protection for the offended (in Denmark tilholdlovens §§1-2 and § 21). This essay will also compare the Danish laws and regulations with the comparable regulations in Norway (Norwegian penal code § 57 and the criminal procedure act § 222 a). This comparison could possibly determine whether the Danish laws and regulations are sufficient to fulfil their tasks, or if the Danish laws and regulations could be inspired by the comparable situation in Norway.

Compared to Denmark, Norway has introduced stronger and possibly more efficient provisions to uphold restraining orders, that is electronically controlled restraining orders. Under this provision the offender will be imposed to wear an electronic anklet.

Eventually, some legal policy considerations will be made, to help decide whether a similar instrument should be introduced in Denmark, in order to reduce the domestic violations problem.

The system in Denmark is almost the same as the system in Norway. Restraining orders have been used in both countries for many years, and the frequency of use is increasing. In both countries new legislation has been adopted the last couple of years to strengthen the protection. The most important difference between Denmark and Norway is that the perpetrator in Norway can be imposed to use an electronic anklet. In this essay it is suggested that such measures also are considered introduced in Denmark.

¹ Danner sin hjemmeside, www.danner.dk

² Lov 2012-02-03 nr. 112 om tilhold, opholdsforbud og bortvisning

³ Beslutningsforslag 2022-2023 nr. B 78 om forsøgsordning med omvendt fodlænke, som skal beskytte ofre for partnervold og stalking, bemærkninger til forslaget, s. 2

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	5
1.1	Generelt	5
1.2	Kort om aktualitet i Danmark og Norge	5
1.2.1	Danmark	5
1.2.2	Norge	6
1.3	Problemstilling og avgrensning	8
1.4	Avhandlingens struktur og videre fremstilling	8
2	Metoder og rettskilder	9
2.1	Metoder	9
2.1.1	Rettsdogmatisk metode	9
2.1.2	Komparativ metode	10
2.1.3	Rettspolitisk metode	10
2.2	Rettskilder	10
2.2.1	Lover	10
2.2.2	Rettspraksis	11
3	Den rettslig rammen	11
3.1	Introduksjon til tilholdsloven	11
3.2	Historikk og utviklingen av tilholdsloven	12
3.2.1	Borgerlig Straffelov 1930	12
3.2.2	Betingelsene fremgikk ikke av loven	13
3.2.3	Endringer i strafferammen	13
3.2.4	Tilholdsloven 2012	14
4	Den rettsdogmatisk analyse av tilhold	15
4.1	Tolkning av betingelsene i § 2	15
4.1.1	Utstrekningen av et tilhold – «en anden»	16
4.1.2	Inngangsvilkåret «begrundet mistanke»	17
4.1.3	«bestemte grunde» for gjentakelsesfare	21
4.1.4	Kort om stk. 2	23
4.2	Inngrepet må være rimelig	23
4.3	Fremgangsmåten ved beslutning om tilhold	24
4.3.1	Anmodning eller når almene hensyn kræver det	24
4.3.2	Saksbehandlingen – særlig hurtig behandling, partshøring og rett til advokat	25
4.3.3	Beslutning treffes av politidirektøren – og kan påklages til statsadvokaten	26
4.4	Rettsvirkning	27
4.4.1	Tilholdets innhold	27
4.4.2	Tilholdets varighet	30
4.4.3	Unntak fra forbudet om enhver kontakt	31

4.5	Overtredelse av tilhold	32
4.5.1	Straffereaksjonene	32
4.5.2	Offentlig påtale	34
4.5.3	En alternativ avsoningsform enn fengselsstraff	34
4.6	Delkonklusjon	35
5	Komparativ analyse av norsk rett	36
5.1	Betingelser for å kunne meddele kontakt- og besøksforbud	36
5.1.1	«har begått en straffbar handling»	37
5.1.2	Grunnvilkåret «grunn til å tro»	38
5.1.3	«begå en straffbar handling»	39
5.1.4	«forfølge en annen»	39
5.1.5	«på annet vis krenke en annens fred»	40
5.2	Hvem er «en annen person» som et forbud kan beskytte?	41
5.3	Inngrepet må være nødvendig og forholdsmessig	42
5.4	Fremgangsmåten ved beslutning om kontakt- og besøksforbud	42
5.4.1	Begjæring eller når allmenne hensyn krever det	42
5.4.2	Beslutningen om å ilegge forbud	43
5.4.3	Saksbehandlingen – rettslig prøveadgang, rett til advokat og kontradiksjon	43
5.5	Rettsvirkning	44
5.5.1	Kontakt- og besøksforbudets innhold	44
5.5.2	Forbudets varighet og begrensninger	46
5.5.3	Forbys å oppholde seg i eget hjem	47
5.6	Overholdelse av kontakt- og besøksforbudet	48
5.6.1	Brudd på forbud kan føre til straff eller også ileggelse av elektronisk kontroll	48
5.6.2	Forbud med elektronisk kontroll	49
5.6.3	Særlig om skyldkrav	51
5.7	Sammenligningen: likhetene og ulikhetene mellom forbudene	52
6	Sammenfatning og konklusjon	56
6.1	Rettspolitisk	56
6.2	Konklusjon	57
7	Litteraturliste	60
7.1	Lovgivning	60
7.2	Lovforarbeid (betenkn timer, bemerkninger, høringssvar, sirkulære)	60
7.3	Rettspraksis	61
7.4	Litteratur	62
7.5	Internett	63
8	Bilag som dokumentasjon på antall anslag, logo, prosessavsnitt mv.	

1 Innledning

1.1 Generelt

Vold i hjemmet har tradisjonelt vært ansett som en privat sak som staten ikke skulle innblande seg i. Respekten for privatlivets fred har betydd at politiet ikke blandet seg med mindre volden var sjenerende for andre utenfor hjemmet. For Danmark gjelder ikke dette lenger. Politiet griper inn, men partnervold skjer likevel hyppig.⁴ Hvert år blir 118.000 kvinner utsatt for partnervold,⁵ og hvis det ikke handles tidlig nok kan det føre til drap.⁶ Partnervold er et omfattende og vedvarende samfunns- og folkehelseproblem i Danmark. Justisministeriet har vedtatt en handlingsplan for 2023-2026 som kan øke og forbedre innsatsen mot partnervold og partnerdrap.⁷

Politiet har som oppgave å blant annet forebygge og avverge fare for enkeltpersoners sikkerhet, jf. politiloven § 2. I 2015 tok flere danske politidistrikter i bruk SARA:SV⁸, et risikoverktøy som skal gi politiet en bedre beslutningsstøtte ved vurdering av beskyttelsestiltak i hendelser knyttet til vold i nære relasjoner. Verktøyet innhenter informasjon ved å ha samtaler med voldsutøver og/eller voldsutsatt, vitneforklaringer, politirapporter mv.⁹ Eksempler på beskyttelsestiltak er voldsalarm, adressesperring, tilhold, oppholdsforbud og bortvisning, jf. tilholdsloven §§ 1, 3 og 7.

Med fokus på forebyggelse er det nødvendig å gå dypere og bredere inn i forståelsen av politiets tiltak mot forebyggelse av vold, samt å sammenligne andre lands tiltak mot forebyggelse, herunder nabolandet Norge. Til forskjell fra Danmark, har Norge tatt i bruk strengere og mer effektive tiltak. Ved å analysere tilhold og sammenligne med Norge, kan dette bidra til ny kunnskap og perspektiver som igjen kan bidra til rettsutviklingen. Det kan danne grunnlag for lovendringer eller tilpasninger og forhåpentligvis minimerer risikoen for gjentagen vold innad i landene.

1.2 Kort om aktualitet for forebyggende tiltak

1.2.1 Danmark

Politiet kan ved å meddele et tilhold, forebygge at en person begår nye fredskrenkelser mv. mot en annen.¹⁰ Tilhold er et av de mindre inngripende tiltakene som kan ilegges den som

⁴ Institut for menneskerettigheder, 2014, s. 63

⁵ Danner, 2024, s. 1

⁶ Digitaliserings- og Ligestillingsministeriet, 2023, s. 5

⁷ Digitaliserings- og Ligestillingsministeriet, 2023

⁸ Spousal Assault Risk Assessment: Short Version

⁹ (Weih, Johansen, & Oldrup, 2019, s. 36 og 38)

¹⁰ Betænkning 2011 nr. 1526 om Tilhold, opholdsforbud og bortvisning, kapitel 2, pkt. 2, s 24

krenker hvis visse betingelser er oppfylt, jf. tilholdsloven § 2. I 2011 fremkom det av Justitsministeriets Strafferetsplejeudvalg at ordningen med politihold var velfungerende og imøtekom et vesentlig behov for tiltak til beskyttelse mot uønsket kontakt, forfølgelse og sjikane, ikke minst i samlivsrelasjoner.¹¹

Det har skjedd en markant stigning i antall overtredelser av tilhold fra 2017 til 2022.¹² I 2023 forelå det 5357 overtredelser. Selv om det var nedgang fra 2022 er det fremdeles svært mange brudd.¹³ Bakgrunnen kan skyldes politiets- og domstolenes ressursmangel som gjør at saksbehandlingstiden blir for lang før brudd på tilhold straffes. Dermed skjer brudd oftere og flere ganger siden gjerningspersonen ikke får konsekvenser raskt nok.¹⁴

I mars 2023 var Folketingets Rettsutvalg enige om å sende et beslutningsforslag til Folketinget om en forsøksordning med omvendt fotlenke. Den omvendte fotlenken kan være et supplement til et tilhold, og kan ilegges hvis det anses nødvendig for å sikre at tilholdet blir overholdt.¹⁵ I år har justisministeren uttalt at Folketingets partier er enige om å iverksette en forsøksordning med omvendt fotlenke. Det er ikke opplyst når den kommer. Innføringen «vil ikke blot beskytte ofrene. Den vil også sende et klart signal om, at vi som samfund ikke tolererer partnervold og stalking i nogen form».¹⁶

Samlet sett blir det uttrykt tilhold er et velfungerende beskyttelsestiltak. Det er derimot et problem at det ikke tidlig nok gis konsekvenser for å bryte tilholdet. Det tar for lang tid, noe som fører til at tilholdet gjentatte ganger blir overtrådt. Det kan være nødvendig å innsette andre tiltak sammen med tilholdet, for eksempel voldsalarm, for å gi økt beskyttelse og trygghet. I tillegg er det aktuelt å se på Norges bruk av omvendt fotlenke og den nye lovgivningen.

1.2.2 Norge

Et tilsvarende «tilhold» i Norge er kontakt- og besøksforbud. Reglene er delt opp i to bestemmelser i to ulike lover, men det er ikke store forskjeller på forbudene. Det foreligger et betydelig antall brudd etter begge forbudene.¹⁷ Hovedforskjellen på kontakt- og besøksforbud er at kontaktforbud blir ilagt av domstolene som tilleggsstraff når det er begått en straffbar handling, mens besøksforbud blir besluttet av påtalemyndigheten for å forebygge at det blir begått en straffbar handling.

¹¹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.1.3, s. 103-104

¹² Beslutningsforslag nr. B 78, bemærkninger til forslaget, s. 2

¹³ Danner, 2023, giv din underskrift

¹⁴ Mezouri, 2023, Antallet af brud på tilhold

¹⁵ Beslutningsforslag nr. B 78, bemærkninger til forslaget, s. 2

¹⁶ Hummelgaard, 2024, justitsministeriets pressemeddelelse

¹⁷ Proposisjon 128 L (2022-2023) om endringer i straffeprosessloven mv. (elektronisk kontroll av besøksforbud), kapittel 2, pkt. 2.1, s. 7

Norge er et av få land som har tatt i bruk kontaktforbud med omvendt fotlenke.¹⁸ Dette kan gi bedre beskyttelse mot vold i nære relasjoner, jf. straffeloven (strl.)¹⁹ § 57 femte ledd.²⁰ Gjerningspersonen som er ilagt elektronisk kontroll må bære en fotlenke med GPS- og GSM-sender. En alarm utløses når personen beveger seg innenfor en forbudssone. På den måten blir politiet varslet om posisjonen til voldsutøveren og kan avverge en eventuell uønsket hendelse.²¹ Ordningen er inngripende, men etter sin art skal tiltaket kun kontrollere overholdelse av det fastsatte kontaktforbudet.²² Alle som blir idømt kontaktforbud kan i prinsippet bli ilagt elektronisk kontroll av retten.²³ Det fremkommer av NOVAs²⁴ evaluering fra 2020 at tiltaket er for lite brukt og det er lite kunnskap i politidistriktene. Ordningen fremstår ikke alltid som egnet, spesielt i saker hvor brudd skjer via internett eller via tredjeperson som utfører skade for gjerningspersonen.²⁵ Det er også blitt reist tvil om ordningen er egnet innenfor større byer.²⁶

Det blir derimot påpekt i Riksadvokatens rundskriv at i de sakene hvor elektronisk kontroll er ilagt, var det så langt ikke registret noen brudd på tiltaket, dvs. hvor alarmen bevisst har blitt utløst. Slik reaksjon kan øke fornærmedestrygghetsfølelse og sikkerhet mot voldsutøver. Påtalemyndighetene er gjennom rundskrivet forpliktet til å være en pådriver for økt bruk av kontaktforbud med elektronisk kontroll.²⁷

I regjeringens handlingsplan for 2021-2024 for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner uttrykkes det at omvendt voldsalarm skal bli hyppigere tatt i bruk. I tillegg skal omvendt voldsalarm ilegges i forebyggende øyemed i tilknytning til besøksforbud, på den måten blir besøksforbud et mer effektivt og preventiv tiltak.²⁸ Den 8. april 2024 trådte nye endringer og nye bestemmelser om elektronisk kontroll i kraft.

Samlet sett blir det uttrykt at besøksforbud et velfungerende beskyttelsestiltak. I år ble altså tiltaket forsterket ytterligere ved at det kan ilegges elektronisk kontroll i forbindelse med besøksforbudet dvs. før man er dømt, jf. straffeprosessloven (strpl.) § 222 g.²⁹ Elektronisk

¹⁸ I den norske lov heter det elektronisk kontroll, men blir også kalt omvendt voldsalarm, jf. Prop. 128 L kapittel 1, s. 5

¹⁹ Lov om straff (Straffeloven) av 2005-05-20-28

²⁰ Trådte først i kraft i 2013

²¹ Ot.prp.nr. 25 (2008-2009) om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (kontaktforbud med elektronisk kontroll, endringer av saksbehandlingsreglene for besøksforbud mv.), kapittel 3, pkt. 3.5.4, s. 16

²² Prop. 128 L (2022-2023), kapittel 5, pkt. 5.1.1.3, s. 18

²³ Ot.prp.nr. 25 (2008-2009), kapittel 1, s. 5

²⁴ Velferdsforskningsinstituttet ved OsloMet Universitetet

²⁵ (Dullum, 2020, s. 86 og 87)

²⁶ (Dullum, 2020, s. 62)

²⁷ Riksadvokatens rundskriv nr. 2/2019 om kontaktforbud med elektronisk kontroll, pkt. 1

²⁸ Justis- og beredskapsdepartementet, 2021, s. 54-55

²⁹ Lov om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven) av 1981-05-22-25

kontroll fungerte i de få sakene det har blitt benyttet, og med lettere tilgang og hyppigere bruk kan det forebygge flere gjentatte voldshendelser, spesielt mot vold i nære relasjoner.

1.3 Problemstilling og avgrensning

Avhandlingens problemformulering er; en rettsdogmatisk analyse av den danske tilholdslovgivningen med en komparativ analyse av norsk rett i forhold til kontakt- og besøksforbud og med elektronisk kontroll.

Avhandlingen vil undersøke helheten med å meddele et tilhold og om det gir tilstrekkelig beskyttelse, jf. tilholdslovens regler. Videre vil det bli foretatt en analyse av tilsvarende tiltak i Norge, og til slutt en sammenligning mellom det danske tilhold med de norske kontakt- og besøksforbud som også er beskyttelse- og forebyggende tiltak, jf. strl. § 57 og strpl. § 222 a. Det vil også bli sett på de rettspolitiske hensyn for å se en mulig utvikling av rettsbildet etter en sammenligning av reglene. Det blir foretatt en undersøkelse av de relevante rettskilder for å finne gjeldende rett på området.

Avhandlingen vil bli avgrenset for å oppnå en dypere forståelse av hva et tilhold går ut på. Siden tilholdsloven også tar for seg andre beskyttelsestiltak avgrenses oppgaven mot dem. Det vil også bli avgrenset mot spørsmål om erstatning og godtgjørelse til fornærmede, veiledning til fornærmede og reglene om editon og teleopplysninger. Videre vil avhandlingen også avgrense mot Istanbulkonvensjons³⁰ forpliktelser om beskyttelsestiltak, men den vil bli nevnt. Dette er av hensyn til at konvensjonen kom etter tilholdsreglene og av hensyn til plassmangel.

Hovedfokuset vil være betingelsene i tilholdsloven § 2, jf. § 12, prosessen, jf. §§ 14-16, og rettsvirkningen, jf. §§ 1, jf. 21. Disse vil være sentrale i forståelsen. De norske reglene om kontakt- og besøksforbud blir også behandlet på tilsvarende bakgrunn. I tillegg blir det undersøkt om hva elektronisk kontroll er og innebærer, jf. strl. § 57 og strpl. § 222 g. En slik avgrensning gir en grundig og systematisk analyse av det danske tilholdet og de norske kontakt- og besøksforbudene. En sammenligning bidrar til et grundig overblikk over hvor like og ulike reglene er, og som kan bidra til å inspirere de danske reglene.

1.4 Avhandlingens struktur og videre fremstilling

For å svare på problemstillingen på en organisert og strukturert måte vil avhandlingen bli lagt opp på følgende måte:

³⁰ Bekendtgørelse 2014-08-01 nr. 11 af konvention af 11.maj 2011 til forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet

Kapittel 2 vil introdusere metodene for avhandlingen. Det er ulike metoder som vil bli brukt for å svare på problemstillingen. Oppgaven vil anvende den rettsdogmatiske metoden, den komparative metoden og den rettspolitiske metoden. Videre vil en oversikt over de relevante rettskildene bli introdusert, slik som lover og rettspraksis.

Kapittel 3 vil introdusere tilholdslovens relevante bestemmelser og formålet med loven. I tillegg vil historikken for tilhold og utviklingen bli gjennomgått.

Kapittel 4 er viet til den rettsdogmatiske analysen. Det blir først foretatt en grundig ordlydsfortolkning av de relevante bestemmelsene. Deretter vil tolkning bli belyst av forarbeidene og illustrert av rettspraksis. De viktigste funnene vil til slutt bli oppsummert.

Kapittel 5 er viet til den komparative analysen. Det blir først foretatt en ordlydsfortolkning og fortolkning gjennom relevante rettskilder av de norske kontakt- og besøksforbudsreglene. Videre vil kontakt- og besøksforbud med elektronisk kontroll bli kort introdusert. I slutten av kapittelet vil det bli foretatt en sammenligning av tilhold og kontakt- og besøksforbud, hvor likheter og forskjeller vil bli diskutert.

Kapittel 6 vil handle om det rettspolitiske aspektet samt om gjeldende rett bør forbedres. I tillegg vil det kort bli diskutert om elektronisk kontroll er egnet i forhold til tilhold og om det er egnet for alle personer. Til slutt blir avhandlingen avsluttet med en konklusjon som oppsummerer funnene.

Avslutningsvis vil kapittel 7 gi en oversikt over litteraturlisten. Den vil bli organisert etter rettskildehyerarkiet, hvor lovgivningen står øverst.

2. Metoder og rettskilder

2.1 Metoder

2.1.1 Rettsdogmatisk metode

Avhandlingen vil bli besvart ved å anvende den rettsdogmatiske metode, hvor det blir foretatt en analyse og beskrivelse av gjeldende rett (de lege lata).³¹ Bakgrunnen for analysen er å finne ny viten om gjeldende rett gjennom en systematisk, metodisk og transparent virksomhet.³² Det spesielle ved metoden er perspektivet på det undersøkte, systematikk av rettsreglene og beskrivelsen av usikkerhet om rettstilstanden.³³ Avhandlingen vil belyse den gjeldende rettstilstanden for å kunne ilegge restriksjoner/sanksjoner, herunder tilhold med

³¹ (Munk-Hansen, 2022, s. 211)

³² (Munk-Hansen, 2022, s. 211)

³³ (Munk-Hansen, 2022, s. 211)

fokus på tilholdsloven. I analysedelen vil de tradisjonelle og relevante rettskilder, herunder lov, lovforarbeider og rettspraksis bli inndratt for å gi en forståelse for lovgrunnlaget.

2.1.2 Komparativ metode

Tilholdsloven er ikke helt ny, men det foreligger fremdeles lite rettspraksis på rettsområdet. I tillegg med den økte oppmerksomheten de siste årene er det aktuelt å se hen til fremmed rett som har relativt like bestemmelser. Den komparative metoden baserer seg på at land som har en noenlunde lik struktur ofte vil løse rettslige problemstillinger på samme måte.³⁴ Siden Danmark og Norge tilhører Skandinavia og på visse områder har skapt noenlunde lik rett, er det aktuelt å sammenligne med Norge.³⁵ Det er derfor relevant å foreta en komparativ analyse for å få innsikt i hvordan rettsstillingen for tilhold mv. er i Norge.

Den komparative metoden kan utøves i to former, Länderbericht-metoden og den analytiske metode. I avhandlingen vil det bli aktuelt å anvende den analytiske metode som gir en dypere forståelse av rettsstillingen i Norge.³⁶ Reguleringen i Norge vil bli beskrevet for seg, og mot slutten vil det bli foretatt en sammenligning mellom de danske og norske reglene. På den måten vil det fremgå en sterkere belysning av tilholdsreglene i lys av norske regler. Det som fremkommer av sammenligningen av rettsregler og rettspraksis benyttes som ledd i den rettspolitiske argumentasjonen samt underbygge gjeldende rett med den bevissthet om at dansk rett ikke er bundet av fremmed rett.³⁷

2.1.3 Rettspolitisk metode

Den rettspolitiske metode (de lege ferenda) handler om å analysere problemene, noe som forutsetter en viss innsikt i den dogmatiske rettsvitenskap og deretter å angi mulige løsninger ut fra hensynsavveininger.³⁸ Rettsdogmatikk og rettspolitikk er nært forbundet med hverandre, fordi uten viten om gjeldende rett kan det ikke gis rettspolitiske anbefalinger om hvordan rettstilstanden bør være. De rettspolitiske anbefalingene kan dermed skape rett eller endre den gjeldende rett.³⁹ I avslutningen av denne avhandlingen vil noen rettspolitiske overveielser på bakgrunn av undersøkelsen av gjeldende rett belyses.

2.2 Rettskilder

2.2.1 Lover

³⁴ (Evald, 2024, s. 175 og 176)

³⁵ (Evald, 2024, s. 185 ff.)

³⁶ (Munk-Hansen, 2022, s. 78 og 79)

³⁷ (Munk-Hansen, 2022, s. 78)

³⁸ (Munk-Hansen, 2022, s. 81)

³⁹ (Evald, 2024, s. 158 jf. 168)

Avhandlingen tar utgangspunkt i tilholdslovens regler om tilhold samt forarbeider og rettspraksis i det omfang de supplerer bestemmelsene. For den komparative analysen vil også den norske strl. § 57 og strpl. § 222 a, jf. § 222 g samt forarbeider og rettspraksis bli anvendt for å beskrive den gjeldende rett. Ved anvendelsen av rettskildene vil det bli foretatt en ordlydsfortolkning. Ordlydsfortolkning henviser ofte til en «naturlig språklig forståelse». Fortolkningen tar utgangspunktet dels i en «semantisk forståelse» dvs. ordenes leksikalske betydning og dels ordenes betydning i konteksten.⁴⁰

Ordlydsfortolkning suppleres av en subjektiv fortolkning ved å analysere lovforarbeider og noen ganger etterarbeider. Den subjektive fortolkningen fastsetter hva hensikten til lovgiver har vært med lovregelen.⁴¹ Disse fortolkningsprinsippene bidrar til å forstå bestemmelsen.

I tillegg vil Justisministeriets cirkulæreskrivelse⁴² bli benyttet i analysen for å supplere fortolkningen. Cirkulæreskrivelse er generelle tjenestebefalinger som ikke kan endre rettstilstanden, og domstolene er derfor ikke forpliktet til å følge veiledningen. Det er derfor ikke en rettskilde i denne forstand.⁴³

2.2.2 Rettspraksis

Rettspraksis anses for en rettskilde på bakgrunn av likhetsideologi, hvor like saker behandles likt.⁴⁴ På grunn av den stigende lovreguleringen har domstolenes oppgave siktet mer til å fortolke lovregler enn å fastlegge og utvikle alminnelige regler. Rettspraksis fra Danmark og Norge blir anvendt for å fortolke og illustrere innholdet i bestemmelsene i de to landene. De mest relevante dommene vil bli anvendt. Dommene kan forekomme i ulik rang som betyr at de har forskjellig rettskildemessig verdi.⁴⁵

3 Den rettslige rammen

3.1 Introduksjon til tilholdsloven

Tilholdsloven tar for seg reglene om tilhold, opholdsforbud og bortvisning. Dette er tre beskyttelsestiltak som kan ilegges alene eller kombineres såfremt betingelsene er oppfylt.⁴⁶

⁴⁰ (Munk-Hansen, 2022, s. 310)

⁴¹ (Munk-Hansen, 2022, s. 312)

⁴² Cirkulæreskrivelse nr. 9909 af 9. juli 2013 om behandlingen af sager om samlivsrelaterede personfarlige forbrydelser, herunder spørgsmål om tilhold, opholdsforbud og bortvisning

⁴³ (Munk-Hansen, 2022, s. 360)

⁴⁴ (Munk-Hansen, 2022, s. 332)

⁴⁵ (Munk-Hansen, 2022, s. 333 og 334)

⁴⁶ Redaktionen, karnovs lovkommentarer til tilholdsloven § 7, note 31

De særlige bestemmelsene for tilhold fremgår av §§ 1-2, jf. § 5-6. Fellesbestemmelser som gjelder for de alle fremgår av §§ 12-16 og 21.

Tilholdsloven § 1 definerer tilhold og inneholder en objektiv angivelse av den kontakt mv. som forbys etter at et tilhold er gitt. Den forbyr også at en pågjeldende følger etter en annen. Det er derimot et unntak i tilholdsloven § 13. Hvis kontakten av særlige grunner må anses beføyet, blir kontakten ikke omfattet av tilholdet. For eksempel hvor faren må overtre tilholdet for å kjøre deres felles barn som akutt ble alvorlig syk til sykehuset. Det er den pågjeldende som må sannsynliggjøre at kontakten har vært beføyet.⁴⁷

Lovens § 2 fastlegger de materielle betingelsene som må være oppfylt for at det kan gis et tilhold. I de fleste tilfeller ilegges tilhold mot den tidligere partneren som prøver å kontakte den andre. Bestemmelsen omfatter tre regler hvor stk. 1 omfatter den alminnelige regelen om tilhold, mens stk. 2 og 3 omfatter særlige regler om tilhold.⁴⁸ Stk. 3 vil ikke bli videre behandlet i avhandlingen ettersom den omhandler spesielle tilfeller hvor tilhold kan meddeles. Betingelsene i loven tilsvarer betingelsene i de straffeprosessuelle tvangsinngrepene i retsplejeloven. Det foreligger et mistankekrav, kriminalitetskrav og indikasjonskrav, hvor alle må være oppfylt.⁴⁹ Når det er sagt er tilhold et mindre inngripende tiltak enn et straffeprosessuelt tvangsinngrep.⁵⁰

Tilhold gis ikke automatisk selv om betingelsene er oppfylt. Det må foretas en proporsjonalitetsvurdering om tilhold i det enkelte tilfelle vil være rimelig, jf. tilholdsloven § 12. Til slutt kan forsettlig overtredelse av et tilhold medføre at gjerningspersonen kan straffes med bot eller fengsel i inntil 2 år, jf. tilholdsloven § 21.

3.2 Historikk og utviklingen av tilholdsloven

3.2.1 Borgerlig Straffelov 1930 § 265

I 1930 ble det innført en ren straffebestemmelse i straffeloven § 265. Bestemmelsen straffet den som overtrådte politiets advarsel (polititilhold). Den som krenker noens fred tross advarsel ved å «trænge ind paa ham, forfølge ham med skriftlige Henvendelser eller paa anden lignende Maade forulempe ham» straffes med bøter eller hefte inntil 6 måneder. Bestemmelsen inneholdt ingen definisjon av tilhold eller betingelser for å gi tilhold.⁵¹

Det ble stilt krav om et forutgående tilhold og en særlig kvalifisert atferd i form av å krenke den andres fred, f.eks. ved å forfølge eller på annen lignende måte forulempe den andre.

⁴⁷ Betænknings nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 13, s. 209

⁴⁸ Redaktionen, Karnovs lovkommentarer til tilholdsloven § 1, note 3

⁴⁹ Betænknings nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.4.3, s. 116

⁵⁰ Betænknings nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 199

⁵¹ Betænknings nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.2.2, s. 105

Tilholdet gjaldt normalt i 5 år, men etter omstendighetene kunne det fastsettes en kortere periode.⁵²

3.2.2 Betingelsene for meddelelse av tilhold fremgikk ikke av loven

Betingelsene for å gi tilhold berodde i vidt omfang på politiets skjønn. Av den bakgrunn ble det utarbeidet administrative retningslinjer⁵³ for politiets anvendelse av lovbestemmelsen, og det ble uttrykt at meddelelse av tilhold i det vesentlige utledes av praksis.⁵⁴ Det ble oppstilt noen betingelser som politiet anvendte. Det måtte foreligge enten en grov krenkelse eller gjentatte fredskrenkelser. Krenkelsen skulle være foregått over en viss periode. Det skulle være sannsynlig at krenkelsen ville fortsette hvis det ikke ble grepet inn. Uansett hvor sterk frykt fornærmede hadde kunne det ikke i seg selv begrunne et tilhold. Såfremt grunnene ikke lenger forelå, kunne et tilhold oppheves.⁵⁵ Enhver fredskrenkelse, enten den var straffbar eller ikke, kunne danne grunnlag for et tilhold. Det var ikke nødvendig at handlingene hadde vært anmeldt for at tilhold kunne gis.⁵⁶

Politiet skulle ikke være tilbakeholdne med å meddele tilhold i tilfeller hvor fornærmede har vært utsatt for vold av en viss grovhet mv. Det burde ikke stilles strenge krav for sannsynligheten av at krenkelsene fortsetter. Om betingelsene var oppfylt ble avgjort etter en konkret vurdering på bakgrunn av samtlige faktiske og rettslige forhold i den konkrete saken.⁵⁷ Det er sparsomt med rettspraksis om betingelsene, ettersom meddelelse av tilhold er beskrevet kortfattet i dommene. Det mest praktiske er de henvendelser mv. som har funnet sted etter meddelelsen av tilholdet – for å vurdere om tilholdet er overtrådt etter strl. § 265.⁵⁸

3.2.3 Endringer i strafferammen

Siden 1930 har strafferammen i § 265 flere ganger blitt skjerpet. I 1965 ble strafferammen skjerpet fra «bøde eller hæfte indtil 6 måneder» til «bøde eller hæfte eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder». Bakgrunn var at den inntil da gjeldende strafferammen ikke var tilstrekkelig i praksis. Den straffet ikke hardt nok i forhold til den store delen av overtredelser som var mer alvorlig.⁵⁹

⁵² Betænkning 1987 nr. 1102 om den forurettedes stilling i voldtægts- og voldssager, kapitel 7, pkt. 7.2, s. 123

⁵³ Cirkulæreskrivelse nr. 11075 af 12. februar 1990 om behandling af sager om meddelelse af advarsel i henhold til straffeloven § 265 m.v.

⁵⁴ Lovforslag L 2011-11-09 nr. 10 om lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning, almindelige bemærkninger, pkt. 3.4.1.4

⁵⁵ Betænkning nr. 1102/1987, kapitel 7, pkt. 7.2, s. 122-123

⁵⁶ Cirkulæreskrivelse nr. 11075, betingelserne for meddelelse af advarsel, s. 1

⁵⁷ Cirkulæreskrivelse nr. 11075, betingelserne for meddelelse af advarsel, s. 2

⁵⁸ Folketingets Retsudvalget spørgsmål nr. 570, 2010, s. 4

⁵⁹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 2 pkt. 2.4.1, s. 32

I år 2000 etter ble heftestrafen avskaffet som følge av endringer i straffuldbyrdelsesloven. Bestemmelsen i straffeloven § 265 ble endret slik at «hæfte eller under skærpende omstændigheder» uteble.⁶⁰

I samsvar med ny straffelov av 2004 foreslo Straffelovrådet å forhøye fengselsstraffen til «indtil 2 år». Det ble foreslått at straffen skulle være «bøde og fængsel indtil 2 år». Bakgrunnen for skjerpelsen var å gi bestemmelsen lik straffegrense som § 266 (trusler på livet) som § 265 er beslektet med.⁶¹ Dette betydde at en person som overtrådte tilholdet etter omstendighetene kunne bli varetektsfengslet etter retsplejeloven (rpl.) § 762.⁶²

3.2.4 Tilholdsloven 2012

Tilholdsloven ble opprettet for å samle reglene om tilhold, oppholdsforbud og bortvisning i en lov med henblikk på å gi bedre beskyttelse for personer som er utsatt for fredskrenkelser, forfølgelse og sjikane.⁶³ Tilhold ble i 2004 både hjemlet i straffeloven og bortvisningsloven,⁶⁴ hvor bortvisningsloven § 3 var i overenstemmelse med strl. § 265. Forskjellen var imidlertid at bortvisningslovens § 3 om tilhold kun kunne anvendes sammen med bortvisning.

Når Strafferetsplejeudvalget skulle gjennomgå den tidligere straffeloven § 265 var stalking et tema som Istanbulkonvensjonen krevde at medlemslandene skulle kriminalisere og samtidig at medlemslandene skulle treffe nødvendige tiltak for å beskytte mot stalking, jf. artikkel 34. Det var dermed aktuelt å innta stalking i Tilholdsloven, som trådte i kraft like etter konvensjonen ettersom det ikke var kriminalisert fra før.⁶⁵ Stalking ble kriminalisert i tilholdsloven § 21 stk. 2 i 2012. På den måten ble tilholdslovens anvendelsesområde utvidet og modernisert.⁶⁶

Stalking må særlig antas å være uønsket kontakt gjennom en rekke henvendelser som enkeltvis ikke er påfallende og i seg selv ikke utgjør en lovovertrедelse, men som inngår i et samlet mønster av påtvunget kontakt, fredskrenkelse, sjikane mv. Stalking blir definert som systematisk og vedvarende forfølgelse eller sjikane.⁶⁷ I 2021 ble stalking kriminalisert i straffeloven § 242 som erstattet tilholdsloven § 21 stk. 2. Lovbestemmelsen forutsetter ikke at det på forhånd er gitt et tilhold eller at et tilhold er overtrådt. Dersom et tilhold er

⁶⁰ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 2, pkt. 2.4.4, s. 34

⁶¹ Betænkning 2002 nr. 1424 om straffelovrådets betænkning om straffefastsættelse og strafferammer I, kapitel 27, pkt. 3.6, s. 872

⁶² Betænkning nr. 1424/2002, kapitel 30, pkt. 2 til nr. 63, s. 996

⁶³ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 1, pkt. 4, s. 12

⁶⁴ Lov 2004-06-09 nr. 449 om bortvisning og beføjelse til at meddele tilhold m.v.

⁶⁵ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 2.2, s. 90

⁶⁶ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 108

⁶⁷ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 2.2, s. 89-90

overtrådt i form av stalking kan det straffes etter både strl. § 242 og tilholdsloven § 21 stk. 1. De groveste tilfellene av stalking vil nok bli straffet etter strl. § 242.⁶⁸

4 Den rettsdogmatisk analyse

4.1 Betingelsene for å gi tilhold

Någjeldende bestemmelse om betingelsene for å meddele tilhold lyder som følgende:

Tilholdsloven § 2:

«Tilhold kan gives, hvis

- 1) Der er begrundet mistanke om, at en person
 - a. har krænket en andens fred ved at forfølge eller genere den anden ved kontakt m.v. som anført i § 1 eller
 - b. mod den anden har begået strafbart forhold, der kan sidestilles med en sådan fredskrænkelse, og
- 2) der er bestemte grunde til at antage, at den pågældende fortsat vil krænke den anden som anført i nr. 1

Stk. 2

Tilhold kan endvidere gives, hvis

- 1) der er begrundet mistanke om, at en person har begået en overtrædelse af straffelovens bestemmelser om drab, røveri, frihedsberøvelse, vold, psykisk vold, brandstiftelse, voldtægt eller anden seksualforbrydelse eller forsøg på en af de nævnte forbrydelser, og
- 2) den forurettede eller dennes nærmeste efter lovovertrædelsens grovhed ikke findes at skulle tåle kontakt m.v. med den pågældende som anført i § 1»

Bestemmelsen fastlegger betingelsene som må være oppfylt for at politiet kan gi tilhold. For å sikre at den som utøver krenkende atferd ikke får sin frihet begrenset uten tilstrekkelig begrunnelse må visse betingelser være oppfylt.

Lovteksten vil bli tolket presiserende dvs. at regelens innhold vil bli fastlagt etter en forståelse som er riktig, og utelukker andre forståelser. I tillegg vil slutningen samsvare med det som følger av en naturlig språklig forståelse.⁶⁹ Ettersom det er tale om et inngrep, vil rettsikkerheten for den enkelte være viktig. Siden lovteksten er den mest tungtveiende rettskilden⁷⁰ er det ut fra rettssikkerhetsmessige hensyn viktig at enhver kan forutse sin egen rettsstilling ut fra lovtekstens ordlyd.

⁶⁸ Lovforslag L 2021-10-06 nr. 15, om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser til § 1, nr. 1

⁶⁹ (Munk-Hansen, 2022, s. 308)

⁷⁰ (Munk-Hansen, 2022, s. 263 og 264)

4.1.1 Utstrekningen av et tilhold

Begrepet «en anden» retter seg mot hvem som juridisk er beskyttet av bestemmelsen. Ordlyden kan isolert sett gi inntrykk av at et tilhold kan nedlegges for å beskytte en bestemt person eller bestemte personer som direkte er berørt av krenkelsene. For eksempel i et samlivsforhold kan den ene parten bli beskyttet mot den andre.

Strafferetsplejeudvalget presiserer derimot at begrepet skal forsås vidt. Det er ikke begrensninger i forhold til hvilke personer som kan oppnå beskyttelse gjennom et tilhold.⁷¹ Alle personer kan bli beskyttet av et tilhold. Privatpersoner, institusjoner, virksomheter og offentlige myndigheter kan bli beskyttet av et tilhold. I praksis anvendes tilhold i samlivsrelaterte tilfeller hvor den ene part har utøvet vold eller krenkelser mot den andre, overfor offentlige ansatte som blir forfulgt eller krenket av personer de kommer i kontakt med mv. Listen er ikke uttømmende.⁷² For at tilhold skal meddeles må det være tale om beskyttelse av en konkretisert personkrets eller en konkret person.⁷³

Et tilhold kan også utstrekkes til å omfatte «et medlem af forurettedes husstand» hvis det er nødvendig av hensyn til formålet med tilholdet, jf. tilholdsloven § 6 og betingelsene for tilhold er oppfylt. Ordlyden tilsier at fornærmedes ektefelle eller deres felles barn også kan bli omfattet, f.eks. hvis det er nærliggende å anta at faren som forbudet er rettet mot fortsetter å krenke barna sin mor gjennom å hyppig kontakte barna med nedsettende kommentarer om deres mor.

Det er derimot naturlig å anta at familiemedlemmer eller bekjente som ikke tilhører husstanden ikke kan få beskyttelse gjennom tilhold. Hvis f.eks. moren til fornærmede får flere henvendelser fra pågjeldende som tilholdet er rettet mot, vil ikke henvendelsene isolert sett være omfattet av tilholdet.⁷⁴ Det blir understreket av forarbeiderne at slike henvendelser:

«dels kan danne grundlag for et tilhold i forhold til familiemedlemmet eller den bekendte, dels vil kunne være omfattet af et tilhold i forhold til den forurettede, såfremt henvendelsen konkret kan anses for reelt at være en henvendelse til forurettede eller forsøg herpå.»⁷⁵

Det forhold at pågjeldende og et familiemedlem har godt forhold til hverandre gjør ikke at kontakten mellom dem vil være omfattet av tilholdsreglene.⁷⁶

⁷¹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 108

⁷² Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.2, s. 107

⁷³ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 1, s. 196

⁷⁴ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 113

⁷⁵ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 113

⁷⁶ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 113

I forhold til barn blir det presisert i forarbeiderne at fornærmedes særbarn også kan bli omfattet hvis det er nærliggende å anta at den innklagde vil fortsette å begå fredskrenkelser mv. som også vil gå utover barnet selv.⁷⁷ I forhold til deres felles barn er det avgjørende om pågjeldende som tilholdet er rettet mot har samværsrett eller ikke. Uten samværsrett kan tilhold omfatte også å forby kontakt til barna. Foreligger det derimot samværsrett må tilholdet begrenses slik at kontakt under samvær er lovlig.⁷⁸ Det må vurderes ut fra en proporsjonalitetsvurdering, jf. tilholdsloven § 12, om det er nødvendig at f.eks. barna skal bli beskyttet.

I AM 2023.09.28 V fikk mannen, hennes tidligere samlever, ilagt et tilhold av Sydøstjyllands Politi mot å oppsøke eller på annet vis kontakte henne. Politiet utvidet beskyttelsen til også å omfatte deres felles barn av hensyn til formålet med tilholdet. Det forelå ikke samværsrett. Tiltalte hadde sendt 8.685 beskjer, bilder og lydopptak til barna sine iPads med seksuelt innhold om deres mor. Datteren hadde i tillegg bedt om å få faren til å holde opp med å skrive til henne. Faren forklarte at han kunne forstå at det ikke var hyggelig å lese, men at det var nødvendig for å kunne fortelle dem sannheten om moren. Selv om indirekte henvendelser til moren var omfattet av hennes tilhold var det nødvendig å utstrekke tilholdet til å også omfatte barna idet det store antall fredskrenkelse rettet til barna vil fortsette såfremt faren ikke meddeles et tilhold, jf. tilholdsloven § 1, jf. § 2, jf. § 6, jf. § 12.

Dersom pågjeldende som er ilagt et tilhold begår grove personfarlige forbrytelser kan det tilholdet også utvides til å beskytte den fornærmedes nærmeste, jf. tilholdsloven § 2 stk. 2. Det kan f.eks. skje hvis barnet utsettes for alvorlig voldshandlinger og hvor moren ønsker tilhold.⁷⁹ Bestemmelsen kan også anvendes dersom fornærmede er drept i forbindelse med det straffbare forholdet.⁸⁰

De tre bestemmelsene viser at et tilhold også kan omfatte en utvidet personkrets. Det må vurderes i hvert enkelt tilfelle om det er nødvendig å utstrekke beskyttelsen til å gjelde et medlem av samme husstand eller fornærmedes nærmeste. Tilholdsloven § 6 og § 2 stk. 2 må vurderes i lys av § 12.

4.1.2 Inngangsvilkåret «begrundet mistanke»

Ordlyden tilsier at styrken av mistanken må være høy om hvorvidt personen «har» krenket en annens fred mv. som kan begrunner tilholdet. Tilsvarende mistankekrav finnes i rpl. § 762

⁷⁷ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 6, s. 206

⁷⁸ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 6, s. 206

⁷⁹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 200-201

⁸⁰ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 201

stk. 1 om varetektsfengsling.⁸¹ Det kan nok tilsi at graden av sannsynlighet er like høy som det er å frihetsberøve en person. Det kreves derimot ikke en foranliggende domfellelse.

Det kreves en større sannsynlighet for at siktede har begått en fredskrenkelse enn at siktede er uskyldig.⁸² Det må være objektive holdepunkter for at pågjeldende har begått en straffbar handling.⁸³ Ut fra sakens forhold må siktede ha gjort seg skyldig i å ha krenket den andres fred ved å forfølge eller sjenere den andre ved kontakt mv. som anført i § 1, eller mot den andre begått straffbart forhold som kan sidestilles med en slik fredskrenkelse, jf. tilholdsloven § 2 stk. 1 nr. 1 litra a og b. Dette er «kriminalitetskravene» som skal begrunne tilholdet.

Det fremgår av Justisministeriets cirkulærbeskrivelse at det både må være en begrunnet mistanke om at det er begått et forhold som nevnt i litra a eller b og en begrunnet mistanke om at disse forhold er begått av den pågjeldende.⁸⁴ Lovens forarbeider presiserer at mistankekravet gjelder i alle ledd i bevisvurderingen.⁸⁵ Videre utdypes det at også forsøk på fredskrenkelser vil kunne begrunne et tilhold.⁸⁶ Dersom ingenting har skjedd mellom partene ilegges ikke tilhold. At den ene parten tror at den andre på et senere tidspunkt vil begå krenkelser er ikke tilstrekkelig for å begrunne et tilhold.⁸⁷ Det er derimot en betingelse at partenenes samliv er opphørt og at det ikke kan forventes at de vil bli sammen igjen. Om de er skilt eller separert er uten betydning.⁸⁸

At det alene kreves en begrunnet mistanke gjør at fornærmede kan få en bedre beskyttelse enn straff. Det fremgår også av lovens forarbeider at politiet i tvilstilfeller ikke bør være tilbakeholdne med å meddele tilhold.⁸⁹ Dette taler for at kravene er forholdsvis lempelige for å meddele tilhold, og lavere enn for å få straff. Tilhold kan derfor innsettes langt tidligere i forløpet enn straff.⁹⁰ Imidlertid kan tilhold også anvendes når det gis ubetinget fengselsstraff.⁹¹

Det første alternativet i litra a – om en person har «krænket en andens fred ved at forfølge den anden» sikter til at fredskrenkelse kan skje i form av forfølgelse og stalking.

Alternativet retter seg mot handlinger som ikke er kriminalisert, men som oppleves som plagsomme, ubehagelige og belastende for den som utsettes for forfølgelsen. Derimot er

⁸¹ Lovbekendtgørelse 2024-03-04 nr. 250 Retsplejeloven

⁸² (Kistrup, Poulsen, Rørdam, & Røn, 2023, s. 596)

⁸³ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 3.3, s. 99

⁸⁴ Cirkulæreskrivelse nr. 9909, kapitel 6 om tilhold, pkt. 6.5.1

⁸⁵ Lovforslag L nr. 10, almindelige bemærkninger, pkt. 3.4.1.4

⁸⁶ Lovforslag L nr. 10, almindelige bemærkninger, pkt. 3.4.1.4

⁸⁷ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 197

⁸⁸ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 201

⁸⁹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 2, pkt. 2.1.2, s. 26

⁹⁰ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 3.3, s. 99

⁹¹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 7.2.3, s. 139

stalking straffbart etter straffeloven § 242 og vil dermed ikke bli omfattet av tilholdsloven § 2 stk. 1 nr. 1 litra a, men kan bli omfattet av litra b. Dette bekreftes av lovens forarbeider.⁹² Trusler om simpel vold er ikke kriminalisert, og dersom det fremsette for fornærmende kan det begrunne tilhold, jf. litra a.⁹³

En naturlig språklig forståelse av «forfølge» tilsier at en person forfølger den andre opptil flere ganger. Den krenkende personen holder en viss avstand, uten å nærme seg slik at kontakt foreligger. For fornærmede kan oppleve forfølgelsen som ubehagelig og det kan være like belastende som egentlig kontakt.⁹⁴ I lys av § 1 kan fredskrenkelser også oppstå dersom personen forfølger den andre gjennom elektronisk kommunikasjon. Det er et krav om at personen som forfølger er synlig for den andre for at handlingen skal utgjøre en fredskrenkelse etter § 1,⁹⁵ f.eks. at pågjeldende sjekker fornærmedes sosiale medier og fornærmede kan se at det er den pågjeldende som er inne på hennes sider hver dag. Begrepet «forfølge» i § 2 skal forstås i samsvar med § 1. Den videre behandlingen av begrepet fremgår i punkt. 4.4.1.

Hvorvidt en fredskrenkelse foreligger gjennom forfølgelse, avgjøres etter en konkret vurdering ut fra samtlige faktiske og rettslige forhold som inngår i den enkelte sak.⁹⁶ Fornærmedes subjektive oppfattelse av å bli forfulgt av personen og hvordan forfølgelsen blir utført står sentralt, men ikke alene avgjørende.⁹⁷

Det andre alternativet i litra a – om en person har «krænke en andens fred ved at genere den anden ved kontakt mv.». Ordlyden definerer ikke eksplisitt hvilke kontakthandlinger som er en fredskrenkelse som kan begrunne tilhold. Det mest nærliggende er den hyppige uønskede kontakten og gjentatte henvendelser fra en person til den andre. Dette er handlinger som kan oppleves som forstyrrende og bli belastende siden kontakten er så hyppig.

En naturlig språklig forståelse av «kontakt» alene tilsier at kontakt eller henvendelser som oppleves som sjenerende, truende eller forstyrrende utgjør en fredskrenkelse. Det er derimot nærliggende å anta at begrepet skal tolkes i lys av § 1, jf. «som anført i § 1», jf. tilholdsloven § 2 stk. 1 nr. 1 litra a. Hensikten med tilholdsloven og det nye regelsettet var å endre innholdet av tilholdet. Det ble endret fra å være et forbud mot fredskrenkelse til å være et forbud mot enhver kontakt.⁹⁸ I utgangspunktet kan en enkel henvendelse bryte tilholdet, jf. tilholdsloven § 21, men det vil trolig ikke være tilstrekkelig for å begrunne

⁹² Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.4.3, s. 118

⁹³ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 196

⁹⁴ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 1, s. 195

⁹⁵ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 111-112

⁹⁶ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 197

⁹⁷ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 3.3, s. 99

⁹⁸ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 1, s. 194

tilholdet. Dette taler for at «kontakt» i forbindelse med § 1 ikke gjelder fullt ut for betingelsene i § 2 siden det fremgår eksplisitt av lovteksten at en fredskrenkelse må foreligge. De ulike formene for kontakt gjelder derimot, f.eks. at pågjeldende sender flere e-poster daglig til den utsatte. Dette kan være tilstrekkelig for å tilsi at det foreligger en fredskrenkelse.

Lovens forarbeider bekrefter at innholdet i henvendelsen ikke trenger å ha et truende innhold for å utgjøre en fredskrenkelse.⁹⁹ Også hvis det foreligger et stort antall fredelige henvendelser fra en person kan det utgjøre en fredskrenkelse. Et stort antall kan oppleves som ubehagelig og belastende for den utsatte,¹⁰⁰ f.eks. at en person sender flere e-poster daglig om hvor fin den utsatte er. At den utsatte gir uttrykk for at hun ikke ønsker ytterligere kontakt, men pågjeldende likevel fortsetter å ta kontakt, kan det foreligge en fredskrenkelse. Det understrekes at dette ikke er en betingelse. En forfulgt person skal ikke måtte besvare henvendelser fra en stalker.¹⁰¹

Hvorvidt en fredskrenkelse foreligger gjennom kontakt, beror også her på de faktiske og rettslige forholdene i den konkrete saken.¹⁰² Fornærmedes subjektive oppfattelse av kontakten og hvordan kontakten har fremkommet står sentralt, men er ikke avgjørende.¹⁰³ Såfremt kontakten mv. oppleves som ubehagelig eller forstyrrende på bakgrunn av antallet, innholdet eller at det er gitt uttrykk for et ønske om å være fri for ytterligere kontakt taler det for at det foreligger en fredskrenkelse som kan begrunne et tilhold.

Et tredje alternativ finnes i litra b - om en person har «begået straffbart forhold, der kan sidestilles med en sådan fredskrænkelse». En naturlig språklig forståelse tilsier at ikke alle straffbare forhold kan gi tilhold. Kun fredskrenkelser som er kriminalisert, oppfyller kravet, f.eks. grove trusler etter staffeloven § 266 eller stalking etter § 242.

Lovens forarbeider utdyper at kriminalitetskravet også kan bli oppfylt dersom det «straffbart forhold, som efter de konkrete omstændigheder kan sidestilles med en fredskrænkelse».¹⁰⁴ I utgangspunktet vil tyveri ikke være omfattet, men hvis det ikke var meningen at det skulle ha et vinningsformål, men heller være sjikanerende kan det etter omstendighetene begrunne tilhold.¹⁰⁵ Hva slags straffbart forhold det er snakk om vil også ha betydning for om indikasjonskravet er oppfylt.¹⁰⁶

⁹⁹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 2, pkt. 2.1.2, s. 27

¹⁰⁰ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 197

¹⁰¹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 197

¹⁰² Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 197

¹⁰³ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 3.3, s. 99

¹⁰⁴ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 197

¹⁰⁵ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 197

¹⁰⁶ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 197

I en sak for Høyesteret¹⁰⁷ hadde tiltalte ikke begått en straffbar handling etter straffeloven § 242 ved å ha møtte opp i barnehagen til barnet sitt. Det enkeltstående fremmøte var motivert av savn av barnet sitt. Det var ingen hensikt å indirekte kontakte fornærmede som var moren til barnet. Høyesteret uttalte at forarbeiderne til loven og til tilholdsloven indikerer at indirekte kontakt foreligger kun hvis fremmøte kan karakteriseres som en henvendelse som reelt var rettet til fornærmede. Verken fornærmede eller barnet var i barnehagen når han kom, og selv om hun etterfølgende ville bli orientert om fremmøte kan det ikke føre til at bestemmelsen er oppfylt. Tiltalte ble frifunnet for dette forhold.

Det kan spørres om utilregnelige personer kan få et tilhold. Hovedregelen er at utilregnelige ikke kan straffes, jf. straffeloven § 16 og § 69. Et tilhold er derimot ikke en straff, men et forebyggende tiltak som kan ilegges alle som begår krenkelser eller et straffbart forhold mot andre.¹⁰⁸ Det blir også bekreftet av forarbeiderne til tilholdsloven at personer som anses for å være omfattet §§ 16 og 69 kan meddeles tilhold.¹⁰⁹ Psykisk syke vil dog i mange tilfeller ikke endre atferden bare fordi de er meddelt et tilhold.¹¹⁰ Dersom en psykisk syk bryter tilholdet flere ganger vil det ofte bli idømt en behandlingsdom. Dette kan også være tilfelle for førstegangsovertredelser.¹¹¹ De utsatte får på den måten en sterkere beskyttelse ved at alle kan bli ilagt et tilhold.

4.1.3 «bestemte grunde» for gjentakelsesfare

Hvis det kan antas at pågjeldende fortsatt vil krenke den andre som anført i nr. 1 er det nærliggende å gi tilhold, jf. tilholdsloven § 2 stk. 1 nr. 2. Indikasjonskravet sikter til om det er nødvendig å gi tilhold for å stoppe fremtidige krenkelser. Ordlyden tilsier at det må være en viss risiko, men ikke sannsynlighetsovervekt for gjentakelsesfare fra den pågjeldende. Det er et av de laveste indikasjonskravene for et straffeprosessuelt tvangsinngrep, og ordlyden tilsvarer gjentakelsesfare for varetektsfengsling, jf. rpl. § 762 stk. 1 nr. 2. Praksis etter sistnevnte bestemmelse kan være veiledende ved fortolkningen. Dog tilsier tilholdslovens forarbeider at det ikke stilles like strenge krav til oppfyllelsen av gjentakelsesfaren idet tilhold skal vurderes i lys av de særlige forhold som knytter seg til tilholdssaker.¹¹² Gjentakelsesfare i forhold til tilhold vil i høyere grad være oppfylt selv om det kun foreligger opplysninger om et enkelt forhold, og ofte ikke foreligger et ikke pådømt forhold.¹¹³

¹⁰⁷ U 2024.404 H s. 425

¹⁰⁸ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 2, pkt. 2, s. 24

¹⁰⁹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 198

¹¹⁰ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 7.2.2, s. 135

¹¹¹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 7.2.2, s. 135

¹¹² Lovforslag L nr. 10, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, til § 2

¹¹³ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 199

Lovens forarbeider utdyper at dersom fredskrenkelsen er truende eller i seg selv straffbar, trenger det ikke å foreligge et større antall henvendelser for at vilkåret er oppfylt.¹¹⁴ Er det kun antallet av henvendelser som oppleves som ubehagelig, men ikke selve fredskrenkelsen, må det foreligge flere henvendelser som har foregått over en viss periode for at tilhold kan gis.¹¹⁵ I tillegg må det tas hensyn til sannsynligheten det er for at krenkelsen fortsetter hvis det ikke gripes inn. «I den vurdering kan indgå bl.a. den indklagedes motiv til krænkelserne samt krænkelsernes karakter».¹¹⁶ Selv om det ikke er en betingelse at fornærmede uttrykker et ønske om å være fri for ytterligere kontakt, vil det at personen uten rimelig grunn fortsetter å ta kontakt vise en intensjon om at han ikke vil la fornærmede være i fred med mindre et tilhold gis. Tilhold gis derfor ofte i slike situasjoner.¹¹⁷

Det fremgår videre at det ikke kreves at hendelser har blitt anmeldt eller at politiet har etterforsket hendelsene.¹¹⁸ Hvis politiet har vært innblandet, vil det tale for at det særlig er behov for å meddele tilhold for å beskytte den utsatte for ytterligere krenkelser.¹¹⁹ Uavhengig om politiet kjenner saken eller ikke kan tilhold meddeles såfremt betingelsene er oppfylt.

Det følger av rettspraksis for rpl. § 762 stk. 1 nr. 2 at dersom siktede tidligere er straffet/ ikke straffet vil dette kunne være et moment i sannsynlighetsvurderingen. Det kan vise siktedes intensjon og gjentakelsesfare om å la fornærmede være i fred eller ikke, jf. U 2014.1041Ø. I U 2014.1041 Ø forelå det ikke grunnlag for varetektsfengsling etter rpl. § 762 stk. 1 nr. 2. Saken omhandlet overgrep av to barn som siktede kjente godt og som hadde oppholdt seg mye hos ham. Østre Landsret fastslo at det var bestyrket mistanke om at siktede var skyldig i overtredelse av straffeloven § 232. Etter sakens karakter og at han ikke tidligere var straffet – forelå det ikke tilstrekkelig grunnlag for å anta at han på fri fot ville begå nye likartet kriminalitet igjen.

Sammenfattet vil handlinger før ileggelsen av tilhold være avgjørende for om det foreligger «begrundet mistanke» for et av handlingsalternativene. Det avgjørende er om personen har gjort seg skyldig i å ha utsatt den andre for enten fredskrenkelser eller straffbare fredskrenkelser. Også forsøkt på fredskrenkelser vil inngå i grunnlaget for å gi tilhold.¹²⁰ Hvorvidt en fredskrenkelse foreligger, beror på de faktiske og rettslige forholdene i den konkrete saken.¹²¹ I tillegg kreves det at det må foreligge en viss sannsynlighet, men ikke sannsynlighetsovervekt, for at pågjeldende fortsatt vil krenke den utsatte i fremtiden

¹¹⁴ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 199

¹¹⁵ Lovforslag L nr. 10, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, til § 2

¹¹⁶ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 199

¹¹⁷ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 199

¹¹⁸ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 197

¹¹⁹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 198

¹²⁰ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 197

¹²¹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 197

dersom det ikke gripes inn.¹²² Sannsynligheten vurderes ut fra den skyldiges formål med krenkelsen samt krenkelsens karakter, om de er hyppige, truende og antall krenkelser. Hvis antallet av henvendelser oppleves som ubehagelige, men ikke selve fredskrenkelsen, må det foreligge flere henvendelser som har foregått over en viss periode før tilhold gis.¹²³

Fornærmedes subjektive opplevelse av krenkelsen vil også være relevant.¹²⁴ Et tilhold er et forbyggende tiltak som kan ilegges alle som oppfyller de nevnte betingelsene.

4.1.4 Kort om stk. 2

Bestemmelsen hjemler en særlig regel om tilhold. Tilhold kan gis dersom det er begrundet mistanke om at pågjørende har utsatt eller forsøkt å utsette den fornærmede for en grov forbrytelse, f.eks. begått drap, røveri, vold mv., jf. stk. 2 nr. 1. Begrunnet mistanke gjelder tilsvarende som i § 2 stk. 1, og skal gjelde forsøk på eller overtredelse av straffelovens nevnte bestemmelser. De andre kravene gjelder ikke her.¹²⁵

I tillegg kreves det at forbrytelsen må ha en særlig grovhet slik at fornærmede eller dens nærmeste «ikke finnes å skulle tåle» kontakt mv. med gjerningsmannen, jf. § 2 stk. 2 nr. 2. En naturlig språklig forståelse tilsier at fornærmede eller dens nærmeste har en sterkt følelse av ubehag og ikke føler seg trygge dersom gjerningspersonen kan kontakte dem når som helst. Det stilles kun et kriminalitetskrav som gjelder grovheten av det straffbare forholdet. En forutsetning for anvendelse av bestemmelsen er at lovovertrедelsen medfører ubetinget fengsel «af ikke helt kort varighed».¹²⁶ Bestemmelsen gir ofre for alvorlig personfarlig kriminalitet og dens nærmeste en utvidet beskyttelse i forhold til gjeldende rett.¹²⁷

Hvorvidt en forbrytelse i det enkelte tilfelle er omfattet vil bero på en konkret vurdering av grovheten i lys av om fornærmede ikke finnes å skulle tåle kontakt fra gjerningsmannen. Dette vil avhenge av forbrytelsens beskaffenhet og under hvilke omstendigheter den ble begått, herunder hvilken belastning fornærmede eller dens nærmeste har vært utsatt for.¹²⁸ Den generelle betingelse om at partenes samliv er opphørt gjelder tilsvarende her.¹²⁹

4.2 Inngrepet må være rimelig

¹²² Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 199

¹²³ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 199

¹²⁴ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 3.3, s. 99

¹²⁵ Redaktionen, karnovs lovkommentarer til tilholdsloven § 2 stk. 2, note 10

¹²⁶ Lovforslag L nr. 10, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, til § 2

¹²⁷ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 200

¹²⁸ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 200

¹²⁹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 201

Det fremgår av tilholdsloven § 12 at:

«Tilhold, opholdsforbud og bortvisning må ikke stå i misforhold til den herved forvoldte forstyrrelse af den pågældendes forhold, hensynet til den eller dem, som foranstaltningen skal beskytte, og karakteren af den adfærd, der er udvist fra den pågældendes side».

Ordlyden taler for at de skal foretas proporsjonalitetsvurdering. Hensynet til den krenkende part, herunder ulempen og forstyrrelsen som inngrepet vil påføre den krenkende part skal veies mot hensynet til fornærmede, herunder behovet for beskyttelse og graden av den utviste atferd.

I lys av proporsjonalitetsprinsippet som gjelder ved et straffeprosessuelt tvangsinngrep skal det mildeste inngripende middel som kan oppfylle formålet, anvendes først.¹³⁰ Som et utgangspunktet vil tilhold være et mildere inngrep enn bortvisning. Et tilhold vil i de fleste tilfeller gjelde en begrenset forstyrrelse for den pågjeldende.¹³¹ Pågjeldende er kun ilagt begrensninger for å kontakte eller forfølge fornærmede, noe som tilsier at tilhold lite inngripende i bevegelsesfriheten eller ytringsfriheten. Tilhold vil dermed som oftest være rimelige.

4.3 Fremgangsmåten ved beslutning om tilhold

4.3.1 Anmodning fra fornærmede eller når allmenne hensyn krever det

Tilhold kan ilegges etter anmodning fra en person som tiltaket skal beskytte eller når allmenne hensyn krever det, jf. tilholdsloven § 14. Det betyr at fornærmede ikke trenger å begjære om tilhold, og trenger heller ikke å anmelde forholdet. Spesielt i saker som omhandler vold i nære relasjoner er ofrene ofte for redde til å anmelde. Det ville vært ugunstig hvis det måtte foreligge en anmeldelse for at tilhold kan vurderes. Lovens forarbeider bekrefter dette.¹³² Derimot vil en anmeldelse eller det forhold at politiet tidligere ha vært innblandet i saken kunne styrke den «begrundet mistanke» om at pågjeldende som krenker bør ilagt et tilhold.¹³³

Etter lovteksten kan også tilhold meddeles dersom «almene hensyn kræver det». Ordlyden tilsier i tilfeller hvor det foreligger alvorlig personkrenkelse bør det være samfunnets ansvar å beskytte de utsatte.¹³⁴ Ikke den enkelte sårbare personen alene. Det kan f.eks. tenkes at politiet ganger er blitt tilkalt til fornærmede på grunn av gjerningsmannens

¹³⁰ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 12, s. 208

¹³¹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 12, s. 208

¹³² Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 14, s. 210

¹³³ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 2, pkt. 2.1.2, s. 27

¹³⁴ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 14, s. 210

plagsomme aktivitet, uten at fornærmede vil anmelde eller be om tilhold. Dette forhold bør samfunnet ta ansvar for.

Det fremgår også av lovens forarbeider at dersom fornærmede ikke tør å anmode om tilhold, kan politiet ta initiativ hertil.¹³⁵ Regelen bør derimot begrenses til å gjelde for tilfeller hvor det er risiko for alvorlige overgrep, herunder vold eller voldtekt. Det er et krav at det må foreligge vesentlig risiko for at den svake part utsettes for vold.¹³⁶ At politiet tar initiativ kan også være relevant når fornærmede er en utenlandsk borger som ikke forstår konsekvensene og betydningen av et tilhold, og er derfor tilbakeholden med å anmode om tilhold.¹³⁷

4.3.2 Saksbehandlingen – særlig hurtig behandling, partshøring og rett til advokat

Lovens forarbeider presiserer at hensynet til fornærmede taler for at saksbehandlingen om tilhold skal illegges bør skje med fornøden hurtighet og effektivitet.¹³⁸ Hva som er «fornøden» må vurderes ut fra sakens karakter og omfang. Hvis fornærmede anmoder om tilhold kan behandlingen ta høyest 30-60 dager.¹³⁹ I de særlige groveste tilfellene, herunder stalking bør det sikres en hurtig saksbehandling. Hvor en sak kan ta lengre tid enn normalt bør politiet underrette fornærmede om hva som skjer i saken og når en avgjørelse kan forventes å foreligge.¹⁴⁰

I debatten om stalking ble det utdypet at hvis partshøring må foregå før utstedelse av tilhold vil det forsinke saksbehandlingen.¹⁴¹ Partshøring er derimot en vesentlig rettsikkerhetsgaranti, jf. forvaltningsloven § 19. stk. 1. Formålet er å sikre at en part får anledning til å kjenne, korrigere og uttale seg om sakens faktiske grunnlag før en avgjørelse treffes.¹⁴² Det er ingen formkrav til hvordan partshøring foregår, men det foregår som regel muntlig. Partshøring kan ikke generelt fravikes i saker om meddelelse av tilhold, men bør som utgangspunkt skje hurtig i de groveste sakene slik at saksbehandlingstiden ikke blir lengre enn nødvendig.¹⁴³ Manglende overholdelse kan etter omstendighetene kunne føre til at avgjørelsen blir ugyldig.¹⁴⁴

Kravet til partshøring gjelder således i alle saker om tilhold. Den krenkende part skal ha anledning til å uttale seg før politiet treffer en avgjørelse om tilhold. Det aksepteres at

¹³⁵ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 14, s. 210

¹³⁶ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 14, s. 210

¹³⁷ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 2, pkt. 2.1.1, s. 25

¹³⁸ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 7.4.1, s. 144

¹³⁹ Rigsadvokatmeddelelsen (01-01-2022) om tilhold, opholdsforbud og bortvisning, kapitel 2, pkt. 2.4

¹⁴⁰ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 7.4.1, s. 144

¹⁴¹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 7.4.1, s. 144-145

¹⁴² Lindblom, karnovs lovkommentarer til forvaltningsloven § 19, note 82

¹⁴³ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 7.4.1, s. 145

¹⁴⁴ Cirkulæreskrivelse nr. 9909, kapitel 6 om tilhold, pkt. 6.4

partshøringen kan skje hurtig og uformelt for å opprettholde en hurtig og effektiv saksbehandling, jf. punkt 4.3.2.

Hovedregelen om advokatbeskikkelse for fornærmede fremgår av rpl. § 741 a stk. 1. Den som er fornærmet ved en lovovertrødelse av en de nevnte straffebestemmelsene, kan retten beskikke en advokat. Siden utstedelse av tilhold skjer før det foreligger en lovovertrødelse, kan det ikke beskikkes en bistandsadvokat i saker som kun omhandler spørsmålet om å illegge tilhold.¹⁴⁵ Heller ikke særlige omstendigheter vil komme til anvendelse i saker om meddelelse av tilhold, jf. rpl. § 741 a stk. 5. Bestikkelse av bistandsadvokater bør ikke «udstrækkes til at omfatte sager, der alene omhandler meddelelse af tilhold.».¹⁴⁶

4.3.3 Beslutning treffes av politidirektøren – og kan påklages til statsadvokaten

En avgjørelse om tilhold er en administrativ avgjørelse som treffes av politidirektøren, jf. tilholdsloven § 15 stk. 2. I praksis treffes avgjørelsen av en jurist, som politidirektøren har delegert myndighet til.¹⁴⁷ I visse tilfeller kan politikretsen etter en konkret vurdering bestemme en polititjenestemann treffer avgjørelsen.¹⁴⁸ Hvis en eller flere polititjenestemenn i politikretsen har særlig kompetanse til å behandle slike saker, og det er hensiktsmessig kan det være relevant å delegere ansvaret til dem. Det vil være nødvendig å løpende føre kvalitets- og legalitetskontroll i tilholdssaker hvor avgjørelsen er delegert til en polititjenestemann.¹⁴⁹

I utgangspunktet treffes beslutningen av den politikrets hvor fornærmede har henvendt seg. Ofte vil det være i den krets hvor fornærmede er bosatt. I tilfeller hvor fornærmede lever skjult for den innklagde, vil avgjørelsen kunne treffes av en annen politikrets. Bakgrunnen er at avgjørelsen om tilhold kan avsløre i hvilken politikrets fornærmede tilhører.¹⁵⁰

Etter en avgjørelse om oppholdsforbud eller bortvisning kan den pågjeldende kreve at politiet innbringer avgjørelsen for byretten, jf. tilholdsloven § 17. En slik prøveadgang gjelder ikke for tilhold. Derimot kan politiets beslutning om tilhold påklages til statsadvokaten, og klagen skal inngis til statsadvokaten senest 4 uker etter at klageren har fått meddelelse om avgjørelsen, jf. tilholdsloven § 15 stk. 4. Statsadvokatens avgjørelse er endelige, jf. stk. 3. Imidlertid vil lovligheten av tilholdet kunne prøves av domstolene i forbindelse med en straffesak når et tilhold er overtrådt, jf. grundloven § 63.¹⁵¹

¹⁴⁵ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 8.5, s. 155

¹⁴⁶ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 8.5, s. 155

¹⁴⁷ Cirkulæreskrivelse nr. 9909, kapitel 6 om tilhold, pkt. 6.3

¹⁴⁸ Cirkulæreskrivelse nr. 9909, kapitel 6 om tilhold, pkt. 6.3

¹⁴⁹ Rigsadvokatmeddelelsen, 2022, kapitel 4, pkt. 4.1

¹⁵⁰ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 15, s. 212

¹⁵¹ Lovforslag L nr. 10, almindelige bemærkninger, pkt. 2.1

Det fremgår av lovens forarbeider at bestemmelsen også gjelder for klager fra fornærmede hvor politiet ikke har tatt anmodningen til følge.¹⁵² Det må være truffet en avgjørelse på om et tilhold skal meddeles eller ikke. Klagefristen gjelder ikke hvor fornærmede ønsker å klage over at tilhold ikke ble gitt.¹⁵³ Fristen regnes fra forkynneestidspunktet eller fra endelig avgjørelse når det ikke skal forkynnes på nytt, jf. tilholdsloven § 16. Klagefristen er ikke absolutt. Statsadvokaten kan behandle fristoverskridende klager når det anses for unnskyldelig,¹⁵⁴ for eksempel hvor avgjørelsen er forkynt klageren, men på grunn av sykdom eller reisefravær er forhindret i å inngi klagen rettidig.¹⁵⁵

4.4 Rettsvirkning

4.4.1 Tilholdets innhold

Någjeldende bestemmelse om hva et tilhold innebærer fremgår av tilholdsloven § 1, og lyder som følgende:

«Ved tilhold kan en person forbydes at opsoøge en anden ved personlig, mundtlig eller skriftlig henvendelse, herunder ved elektronisk kommunikation, eller på anden måde kontakte eller følge efter den anden.»

Formålet med bestemmelsen er å forhindre at det begås nye trusler, vold mv. mot den fornærmede og øke tryggheten for den fornærmede. Meningen med en egen definisjonsbestemmelse og en objektivisert ordlyd var å styrke beskyttelsen av tilholdet.¹⁵⁶ Bestemmelsen vil ramme tilfeller som er psykisk belastende, men uten at det kreves bevis for at belastningen er en følge av en fredskrenkelse eller spesiell atferd.¹⁵⁷ Det er lettere å konstatere hva som utgjør en overtredelse av tilholdet. Det skal dessuten mindre til for å bryte tilholdet nå enn etter den tidligere § 265 i straffeloven.¹⁵⁸

Bestemmelsene har flere vide begrep som må fortolkes. Det blir foretatt en presiserende fortolkning av lovteksten som gir et mer presist virkeområde enn det som fremgår direkte av ordlyden. Tolkningsmetoden fastlegger regelens innhold og avgrenser reglenes utstrekning i overenstemmelse med en naturlig språklig forståelse.¹⁵⁹

¹⁵² Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 15, s. 212

¹⁵³ Lovforslag L nr. 15, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser til § 3, til nr. 1

¹⁵⁴ Lovforslag L nr. 15, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser til § 3, til nr. 1

¹⁵⁵ Lovforslag L nr. 15, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser til § 3, til nr. 1

¹⁵⁶ Lovforslag L nr. 10, almindelige bemærkninger, pkt. 3.4.1.1

¹⁵⁷ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 3.3, s. 100

¹⁵⁸ Redaktionen, karnovs lovkommentarer til tilholdsloven § 1, note 1

¹⁵⁹ (Munk-Hansen, 2022, s. 308)

En person kan for det første «forbys at opsøge en anden». Ordlyden tilsier at en person ikke har lov til å ta kontakt eller besøke en annen som tilholdet skal beskytte. Det gjelder enhver kontakt, ikke bare uønsket kontakt. Det er derimot ikke en uønsket kontakt hvis den ene parten besvarer henvendelsen fra den andre.¹⁶⁰ Lovens forarbeider fortolker kontaktbegrepet utvidende, slik at både direkte og indirekte kontakt omfattes.¹⁶¹ Som utgangspunktet forbys all kontakt uavhengig om kontakten skjer flere ganger eller henvendelsen er fredelige eller sjikanerende.¹⁶² Det avgjørende er om henvendelsen er til fornærmede fra personen som forbudet er rettet mot.¹⁶³

Lovteksten presiserer ulike former for kontakt som forbys. Kontakt forbys ved «personlig, muntlig eller skriftlig henvendelse, herunder ved elektronisk kommunikation». Kontakt som skjer gjennom telefonringing, SMS, e-post og meldinger via sosiale medier er omfattet. Særlige eksempel på «personlig» er hvor den pågjeldende bor i nabohuset til fornærmede og lyser med en prosjektor inn fornærmedes vindu eller at pågjeldende legger blomster utenfor døren til fornærmede.¹⁶⁴ I medfør av rettspraksis er meldinger og ytringer om fornærmede fra pågjeldende via en annen sin blogg også omfattet, jf. U 2019.2402 H. Også at pågjeldende sender penger via MobilePay til fornærmede er omfattet, jf. AM 2023.09.28 V.

En særlig indirekte henvendelse vil være når pågjeldende sprer personlige opplysninger om fornærmede på internett.¹⁶⁵ Også hvis pågjeldende sender en melding til fornærmede fra en falsk Facebook-profil. At henvendelsen gjennom profilen ikke direkte er adressert til den fornærmede er ikke avgjørende. U 2019.1968 H er illustrerende. Saken omfattet 68 forhold som ikke bare omhandlet overtredelse av tilhold, men også stalking og andre krenkelser. I saken hadde tiltalte blant annet opprettet en falsk Facebook-profil som brukte stjålne privat bilder av fornærmede og hvor han sendte venneanmodninger til hennes vennekrets. I tillegg hadde han satt seg i forbindelse med fornærmede ved bruk av den falske profilen. Byretten kom til at tiltalte var skyldig i overtredelse av tilhold mot fornærmede, jf. tilholdsloven § 21, jf. § 1. Tiltalte hadde ved opprettelse av profilen hatt forsett på å direkte og indirekte kontakte fornærmede. Dette ble også lagt til grunn i de to andre instansene.

Forbudet omfatter også at en person kontakter «på anden måde». Ordlyden tilsier at andre former for kontakt enn de nevnte kan omfattes av forbudet. Lovteksten er videre taus. Lovens forarbeider utdyper at dersom pågjeldende putter lim i låsen til fornærmedes bil eller i hoveddøren kan det etter omstendighetene også omfattes.¹⁶⁶ Forholdet kan også

¹⁶⁰ Cirkulæreskrivelse nr. 9909, rigsadvokatens pjece «råd og vejledning», bilag 5

¹⁶¹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.2.3, s. 106

¹⁶² Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.2.3, s. 106

¹⁶³ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 109

¹⁶⁴ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 109-110

¹⁶⁵ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 110

¹⁶⁶ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 109

utgjøre en overtredelse av straffeloven § 291 om hæverk. Også hvis pågjeldende kontakter fornærmede gjennom tredjeperson.¹⁶⁷ Atferd som har karakter av stalking og andre sjikanehandlinger blir også omfattet. Det avgjørende er om «den pågældende adfærd reelt har karakter af en henvendelse eller kontakt fra indklagede til forurettede».¹⁶⁸ Det er ikke nødvendig med direkte kontakt såfremt henvendelsen kan anses for reelt rettet til fornærmede og ikke alle andre.¹⁶⁹

En tilsvarende forståelse støttes av Høyesteret. I U 2022.644 H hadde tiltalte omtalt A og B i flere oppslag på sin offentlige Facebook-side. Tiltalte hadde også spesifikt nevnt i et oppslag om siktelsen for overtredelsen av tilholdet tiltalte hadde mot A og B. Høyesteret uttalte at det må foretas en samlet vurdering av sakens konkrete omstendigheter om:

«et opslag på de sociale medier eller internettet i øvrigt reelt har karakter af en henvendelse eller kontakt til den forurettede fra den person, der har fået tilhold. I vurderingen må efter Højesterets opfattelse indgå bl.a. indholdet af det konkrete opslag, herunder om forurettede er nævnt i opslaget, og karakteren og omfanget af den uønskede kontakt, som har givet grundlag for tilhold, og som opslaget må ses i sammenhæng med.»

Landsretten kom frem til at tiltalte var «bekendt med at, opslagene med angivelse af deres navne ville blive bragt til deres kundskab» og at det ville medføre at personer som fulgte tiltalte på sosiale medier ville ta kontakt med dem. Høyesteret mente at landsretten hadde anvendt tilholdsloven § 1 riktig ved å tilsi at det forelå reelle henvendelser til de begge fornærmede fra tiltalte.

I praksis anerkjennes også forsøk på låneopptak i fornærmedes navn å omfattes av tilholdet, hvis det reelt er tale om en henvendelse fra pågjeldende til den fornærmede. Handlingen vil også etter omstendighetene kunne utgjøre bedrageri etter straffeloven § 279 eller dokumentfalsk etter straffeloven § 171.¹⁷⁰

Et tredje forbud er at personen ikke kan «følge efter den anden». Begrepet taler for at forbudet også gjelder sjikane i form av forfølgelse og stalking. Selv om stalking alene kan utgjøre en overtredelse av straffeloven § 242 kan det også tale for at det foreligger en overtredelse av tilhold dersom det foreligger en systematisk og vedvarende forfølgelse av den fornærmede.¹⁷¹ En naturlig språklig forståelse av «følge efter» tilsier at personen følger etter, men uten å helt nærme seg slik at kontakt foreligger. Det kan også foregå over

¹⁶⁷ Betænknning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 113

¹⁶⁸ Lovforslag L nr. 10, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, til § 1

¹⁶⁹ Betænknning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 1, s. 195

¹⁷⁰ Betænknning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 109

¹⁷¹ Betænknning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 115

internett gjennom flere og systematiske indirekte henvendelser til fornærmede. Det er tale om en form for overvåkning.¹⁷²

For at overvåkning skal være omfattet, utdyper lovens forarbeider at dersom overvåkningen kan betegnes som kontakt i vid forstand eller gå under begrepet «følge efter den anden» er det omfattet.¹⁷³ Det at pågjeldende oppholder seg rett utenfor fornærmedes bolig vil være omfattet.¹⁷⁴ Det kan spørres om dersom pågjeldende har et legitimt formål med å oppholde seg rett utenfor fornærmedes bolig, om kan omfattes av forbudet. Det kan være tvilsomt, f.eks. hvis pågjeldende har et arbeid som gjør at han må arbeide like utenfor fornærmedes bolig.

Overvåkning som utøves gjennom kikkert fra en viss avstand vil ikke være omfattet, men kan være omfattet av straffeloven § 264 a. Det blir ikke definert hva som menes med en viss avstand, men forarbeiderne uttaler at «hvis gerningsmanden trods en vis afstand kan ses af forurettede, og dette står gerningsmanden klart, vil forholdet være omfattet af et tilhold».¹⁷⁵ Det er et krav at pågjeldende som overvåker er synlig for fornærmede for å bli omfattet.

Samlet sett omfatter tilholdsloven § 1 brede begrep som må presiseres gjennom ordlydsfortolkning, forarbeider og rettspraksis. Det er forbudet mot enhver kontakt, både direkte og indirekte fra pågjeldende til fornærmede. Fornærmede trenger ikke å godtgjøre at kontakten har vært krenkende eller plagsom.¹⁷⁶ En enkel forsettlig hendelse forbys. At den pågjeldende tilfeldig legger ut en post i en Facebook gruppe som er rettet mot alle i gruppen, er ikke omfattet.¹⁷⁷ Det avgjørende er om atferden reelt har karakter av henvendelse til den fornærmede fra den pågjeldende.¹⁷⁸ Forbudet omfatter også synlig forfølgelse uten at kontakt foreligger.¹⁷⁹ Bestemmelsen kan også anvendes i og uten kombinasjon med de øvrige gjeldende straffebestemmelsene, herunder straffelovens regler om stalking mv.¹⁸⁰

4.4.2 Tilholdets varighet

Etter tilholdsloven § 5 kan et tilhold gis for en periode på maksimalt 5 år. Bakgrunnen for at et tilhold kan ilegges for en såpass lang periode er at forbudet er mindre inngripende enn et oppholdsforbud som i større grad begrenser personens bevegelsesfrihet. Det kan også

¹⁷² Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 110-111

¹⁷³ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 111-112

¹⁷⁴ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 112

¹⁷⁵ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 112

¹⁷⁶ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 115

¹⁷⁷ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 1, s. 195

¹⁷⁸ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 1, s. 195, jf. blandt andet U 2022.644 H

¹⁷⁹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 112

¹⁸⁰ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 115

begrenses til en kortere periode.¹⁸¹ Et tilhold starter å gjelde fra forkynne­sestidspunktet, jf. tilholdsloven § 16.

Et tilhold kan videre oppheves når vilkårene ikke lenger er oppfylt, f.eks. hvis partene har etablert kontakt, selv om kontakten kun foregår for en kort periode, og den ikke er beføyet. Tilholdet kan også trekkes tilbake hvis den som tilholdet skal beskytte anmoder om det.¹⁸² Politiet kan derimot i lys av allmenne hensyn vurdere at tilholdet skal opprettholdes. Motsatt kan tilhold forlenges ved å meddele et nytt tilhold før eller ved utløpet av fristen såfremt betingelsene for et tilhold på tidspunktet for forlengelse er oppfylt.¹⁸³

4.4.3 Unntak fra forbudet om enhver kontakt

Tilholdsloven § 13 hjemler et unntak til forbudet mot enhver kontakt. I visse situasjoner hvor det foreligger «særlige grunner» kan kontakten være beføyet. Ordlyden taler for at det må foretas en skjønnsmessig vurdering i det konkrete tilfellet om kontakten til tross for at gjerningsmannen overtrer tilholdet, skal være straffefri. Situasjonen og hensynet til begge parter må tas med i vurderingen.

Lovens forarbeider utdyper at den pågjeldende har bevisbyrden for at kontakten mv. har vært beføyet.¹⁸⁴ Det må foreligge en kontakt som er nødvendig og åpenbart ikke er sjikanøs. Et særlig tilfelle kan være hvor et felles barn akutt blir alvorlig sykt, og det er ikke andre som har mulighet til å kjøre barnet til sykehuset slik at pågjeldende overtrer tilholdet ved å kjøre barnet.¹⁸⁵

I TfK 2019.982/2 V var tiltalte ilagt et tilhold mot den tidligere ektefellen (F). Tiltalte hadde sendt tre e-mails til F som handlet om at hun hadde betalt mer enn sin andel til utgifter av deres felles hus som hun bodde i, og derfor hadde penger til gode hos F. Hun hadde ikke penger til å betale den økte husleien, og var redd huset skulle bli tvangssolgt hvis hun ikke fikk betalt. Vestre Landsret kom til at de tre mails ikke var grunnlag for å fastslå at kontakten hadde vært beføyet, jf. tilholdsloven § 13 eller at tiltalte hadde grunn til å tro det. Hun ble idømt 14 dagers fengsel.

Ved avgjørelse om å meddele tilhold, kan det bli fastsatt unntak fra forbudet mot kontakt slik at forbudet kun gjelder visse former for atferd eller henvendelser mv. Kontakt mv. som er omfattet av unntaket faller utenfor forbudets utstrekning. Dette er et annet unntak enn

¹⁸¹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 5, s. 205

¹⁸² Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 5, s. 205

¹⁸³ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 5, s. 205

¹⁸⁴ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 13, s. 209

¹⁸⁵ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 13, s. 209

det som fremgår av tilholdsloven § 13.¹⁸⁶ Gjenopptar partene kontakt og kontakten ikke er omfattet av unntaket fastsatt i avgjørelsen eller § 13, bortfaller tilholdet.¹⁸⁷

4.5 Overtredelse av tilhold

4.5.1 Straffereaksjon

Brudd på tilhold straffes med bot eller fengsel inntil 2 år, jf. tilholdsloven § 21 stk. 1. At bestemmelsen ikke lenger står i straffeloven endrer ikke alvorligheten for slike overtredelser. Det viser denne lovbestemmelsen.¹⁸⁸ Det må bevises utenfor enhver rimelig tvil at gjerningspersonen har tatt kontakt mv. som anført i § 1, men uten at kontakten av særlige grunner er beføyet.¹⁸⁹ Om kontakten har kommet frem til fornærmedes kunnskap vil være et sterkt bevis.¹⁹⁰ Det kreves derimot ikke forsett til at kontakten har skjedd i en særlig sjikanehensikt, jf. punkt 4.4.1.

En reaksjon på overtredelse av tilhold sikrer at tilholdet får den forebyggende effekten det er ment å ha. Lovens § 21 er ment å ha en forebyggende effekt for den forbudet retter seg mot. For å få straff forutsetter loven at tilhold må være gyldig, herunder at det er truffet av en kompetent myndighet.¹⁹¹

En person kan straffes med «bøde eller fængsel indtil 2 år», jf. tilholdsloven § 21. Ordlyden taler for at det må foretas en konkret vurdering i det enkelte tilfelle om hvor grov overtredelsen er. Jo grovere forhold, jo større sannsynlighet er det for at forholdet får en strengere straff. Det kan gis fengsel i maksimalt 2 år. Strafferammen er sådan høy at den gir tilstrekkelig straff for særlige grove overtredelser og et stort antall overtredelser. Det gis også mulighet for å nyansere straffeansettelsen.¹⁹² Det er opp til domstolene å vurdere. Det tas hensyn til på den ene siden overtredelsens omfang og grovhet, herunder belastningen som fornærmede har vært utsatt for¹⁹³ og på den andre side om dette er et førstegangstilfelle eller gjentakelsestilfelle og om henvendelsen hadde et truende innhold eller ikke.¹⁹⁴ Det er således vanlige straffutmålingsregler som kommer til anvendelse.

I utgangspunktet gis det bøter for førstegangsovertredelse, med mindre skjerpende omstendigheter foreligger. Boten kan forhøyes avhengig av hvor grov overtredelsen er.¹⁹⁵

¹⁸⁶ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 13, s. 209

¹⁸⁷ Cirkulæreskrivelse nr. 9909, kapitel 6 om tilhold, pkt. 6.12

¹⁸⁸ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 1.2.3, s. 87

¹⁸⁹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 3.3, s. 99

¹⁹⁰ AM 2023.09.28 V

¹⁹¹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 21, s. 220

¹⁹² Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 7.2.3, s. 135

¹⁹³ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 21, s. 221

¹⁹⁴ U 2019.2402 H

¹⁹⁵ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 7.2.3, s. 135

Hvis det i samme tilfelle gjelder flere førstegangsovertredelser må det legges vekt på antallet av overtredelser og hvor grove de er.¹⁹⁶ Det kan bli tale om en høyere bot eller fengselsstraff dersom forholdet er særlig grovt.

I U 2019.2402 H kom Høyesteret til at tiltalte hadde tatt direkte og indirekte kontakt til ekskjæresten (F) og hans familiemedlemmer, jf. tilholdsloven § 21, jf. § 1, ved å ringe, sende meldinger, mails og ytret seg om F fra datterens sosiale medier. Overtredelsene foregikk over en periode på ca. ni måneder. Høyesteret la særlig vekt på overtredelsens omfang og karakter. Det hadde pågått over en lengre periode og fortsatte etter de første siktelsler.¹⁹⁷ At tiltalte ikke tidligere var straffet var av betydning. Også at stalkingen som var utøvet over F ikke hadde vært særlig grov. Den var ikke egnet til å fremkalle alvorlig frykt for liv eller helse. På den bakgrunn ville straffen som utgangspunkt kunne gjøres betinget med vilkår om samfunnstjeneste. Tiltaltes psykiske lidelse gjorde at hun ikke var egnet for samfunnstjeneste. Høyesteret satte straffen til 3 måneders ubetinget fengsel.

Ved gjentakelsestilfeller ilegges det som utgangspunkt fengselsstraff. I Tfk 2016.1294 Ø ble tiltalte dømt til 30 dagers ubetinget fengsel for overtredelse av tilhold, jf. tilholdsloven § 21, jf. § 1, på bakgrunn av at han hadde tatt indirekte kontakt til sin ekskone (F) ved å ha lagt igjen en tom sigarettpakke i hennes sykkelkurv. Østre Landsret la vekt på forholdets enkeltstående karakter ved at tiltalte visste at ekskona hadde en sådan sykkel og modell, og han hadde ingen god grunn for hvorfor han var i området. Fornærmede var klar over at tiltalte røyket den type sigarett. I tillegg ble det lagt vekt på den hurtige residiv og hans tidligere trusler mot F og annen likartet kriminalitet. Landsretten fant det godtgjort at tiltalte hadde tatt kontakt med F og var derfor skyldig i brudd på tilholdet.

I AM 2023.09.28 V hadde mannen fått meddelt tilhold i 5 år mot å blant annet skrive om fornærmede eller om deres felles barna på internett. Byretten fant at mannen var skyld i overtredelse av tilholdet og ble straffet med fengsel i 1 år, jf. straffeloven § 242 og tilholdsloven § 21 stk. 1, jf. § 1. Byretten la vekt på varigheten, at atferden hadde pågått i ca. 1,5 år og intensiteten av oppslagene, herunder at det ble lagt ut og kommentert 667 Facebook-oppslag som omhandlet personlige og grove opplysninger om fornærmede. Selv om de ikke direkte nevnte hennes navn hadde han forsett til at oppslagene kom til hennes kunnskap. Hun ble utsatt for en betydelig krenkelse ved at opplysningene ble spredd og hans atferd hadde betydelige konsekvenser for henne. I tillegg ble det lagt vekt på at dette var tiltaltes fjerde gangs tilfelle hvor han begikk tilsvarende kriminalitet overfor fornærmede. På en annen siden la retten også vekt på at tiltaltes atferd ikke har hatt truende karakter. Landsretten stadfestet byrettens dom om fengsel på 1 år.

¹⁹⁶ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 7.2.3, s. 135-136

¹⁹⁷ U 2019.2402 H s. 2411

I begge dommene for gjentakelsestilfeller var henvendelsene av ikke truende karakter. Fengselsstraffen ble kort i den første dommen siden det forelå et enkeltstående forhold som ikke var særlig grovt. I den siste dommen var det antallet av henvendelser og at innholdet var av såpass grov karakter, og i tillegg at fornærmede ble utsatt for en stor belastningen av gjerningspersonens atferd som tilsa den lengre fengselsstraffen.¹⁹⁸

Etter omstendighetene kan brudd på tilhold føre til varetektsfengsling etter rpl. § 762. I TfK 2020.301 V hadde mannen sendt mer enn 1500 direkte og indirekte henvendelser over en periode på 7 ½ måned mot fornærmede. Vestre Landsret fant tiltalte skyldig i brudd på tilholdet, og fastsatte straffen til 4 måneders ubetinget fengsel, jf. tilholdsloven § 21. Tiltalte ble ikke varetektsfengslet til saken skulle behandles av byretten selv om han ble fremstilt for grundlovsforhør. Dommen viser at selv om det forelå et betydelig antall overtredelser forelå det ikke hjemmel for varetekt. Henvendelsene hadde ikke et truende innhold og tiltalte hadde ikke fysisk oppsøkt fornærmede.

4.5.2 Offentlig påtale

Tilholdsloven § 21 stk. 2 fastsetter at den fornærmede må anmode om at den pågjeldende skal straffes med mindre allmenne hensyn krever det. I utgangspunktet reises det dermed ikke tiltale for mindre alvorlige forseelser hvis fornærmede ikke ønsker det.¹⁹⁹ Hvis fornærmede anlegger en anmeldelse anses dette som en anmodning om påtale, jf. rpl. § 720 stk. 2, 2 pkt.

4.5.3 En alternativ avsoningsform enn fengselsstraff

I dag har Danmark kun elektronisk kontroll i forbindelse med avsoning. Det finnes to typer fotlenkeavsoning. Det første avsoning med fotlenke på egen bopel, jf. straffeuldbyrdelesloven (strfl.)²⁰⁰ § 20 stk. 3, jf. §§ 78a-78f, og fotlenke som anvendes i ledd som udslusningsfængsler hvor den innsatte utstasjoneres med fotlenke for siste del av avsoningen, jf. strfl. § 48, jf. § 50a. Dette er alternative avsoningsformer som den dømte frivillig kan søke om.²⁰¹

Den som er idømt fengselsstraff i inntil 6 måneder kan søke om at straffen sones i eget hjem under intensiv overvåkning og kontroll etter §§ 78 b-78 f, jf. strfl § 78 a stk. 1. Domfelte fullbyrder fengselsstraffen i eget hjem med elektronisk fotlenke. Ileggelse skjer på visse vilkår, f.eks. at dømte i fullbyrdesperioden ikke begår straffbare forhold mv., jf. strfl. § 78 c. Domfelte bærer en fotlenken rundt ankelen som har en sender med GSM-løsning. Det

¹⁹⁸ TfK 2016.1294 Ø og AM 2023.09.28 V

¹⁹⁹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 21, s. 222

²⁰⁰ Lovbekendtgørelse 2023-02-28 nr. 201 om fuldbyrdelse af straf mv.

²⁰¹ Lovforslag L 2005-02-23 nr. 12 om ændring af lov om fuldbyrdelse af straf m.v., almindelige bemærkninger, pkt. 2.3.1

foregår kommunikasjon via mobilnettet med en sentral overvåkningsenhet hos Kriminalomsorgen.²⁰² Det er dermed ikke teknisk mulig å spore hvor domfelte oppholder seg når personen er utenfor hjemmet. Denne tekniske løsningen kan derfor ikke brukes i en fotlenkeordning for at et tilhold skal bli overholdt.²⁰³

4.6 Delkonklusjon

Tilhold har blitt mer modernisert, fått et utvidet anvendelsesområde og kravene for å overtre et tilhold er lempeligere.²⁰⁴ Dette var et forsøk på å gi utsatte personer og deres nærmeste en bedre beskyttelse – spesielt i forhold til vold i nære relasjoner. Forbudet beskytter også i andre sammenhenger, f.eks. overfor offentlige ansatte som blir forfulgt av andre som de møter i sitt arbeid.²⁰⁵ I tillegg var endringene ment å sikre at den krenkende part lettere kan forutberegne sin egen rettsstilling ut fra lovtekstens ordlyd, jf. tilholdsloven § 2.

I avhandlingen blir betingelsene som må være oppfylt belyst. Det kreves en «begrunnet mistanke» om at personen har begått et av handlingsalternativene. I tillegg kreves det at det må foreligge «bestemte grunde» for fremtidige fredskrenkelser vil inntreffe dersom tilhold ikke gis. Det må være en viss risiko for fremtidige fredskrenkelser. At den ene part «tror» at den andre senere vil begå fredskrenkelser er ikke tilstrekkelig, jf. punkt 4.1.2-4.1.3. Det kan føre til at tilhold ikke meddeles i situasjoner hvor det senere ville ha vært et reelt behov for det. Den utsatte sin subjektive opplevelse vil veie tungt, men er ikke avgjørende.²⁰⁶ Rettsikkerheten til den som tilholdet er rettet mot må også ivaretas. Kravene er forholdsvis lempelige og lavere enn å få straff²⁰⁷ og ilegges som et straffeprosessuelt tvangsinngrep.²⁰⁸ I tvilstilfeller bør politiet ikke være tilbakeholde med å meddele tilhold.²⁰⁹ Analysen gir ingen klare svar på om tilhold gir en tilstrekkelig beskyttelse for den utsatte, men viser i noen tilfeller hvor betingelsene for meddeles av tilhold er oppfylt.

Gjennom rettspraksis har det blitt vist til at flere former for kontakt og henvendelser mv. utgjør et brudd på tilholdet. De nyeste dommene omhandler spesielt om indirekte kontakt kan omfattes av et tilhold når det foregår gjennom en blogg, Facebook-oppslag eller tredjeperson.²¹⁰ Det avgjørende er om henvendelsene reelt har hatt karakter av en henvendelse til den fornærmede fra gjerningspersonen.²¹¹ Analysen viser dermed at det skal

²⁰² Betænkning nr. 1526/2011 kapitel 6, pkt. 1.2, s. 158-159

²⁰³ Betænkning nr. 1526/2011 kapitel 6, pkt. 1.2, s. 159

²⁰⁴ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 108, jf. kapitel 7, pkt. 2.1, s. 193

²⁰⁵ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.2, s. 107

²⁰⁶ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 3.3, s. 99

²⁰⁷ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 3.3, s. 99

²⁰⁸ Lovforslag L nr. 10, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, til § 2

²⁰⁹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 2, pkt. 2.1.2, s. 26

²¹⁰ Blandt andet U 2019.2402 H

²¹¹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 1, s. 195, jf. U 2022.644 H

mindre til å bryte et tilhold enn å få et tilhold, jf. punkt 4.5.1. Det kan forklare den betydelige økningen de seneste årene i antall overtredelser av tilhold, jf. punkt 1.2.1. Økningen kan også skyldes at beskyttelsestiltaket blir hyppigere tatt i bruk.

5 Komparativ analyse av norsk rett

I Norge fremgår kontakt- og besøksforbud av henholdsvis strl. § 57 og strpl. § 222 a. Kontaktforbud er et rettighetstap og en straffereaksjon, mens besøksforbud er et forebyggende tiltak. Bestemmelsene inneholder flere ledd som blant annet hjemler betingelser, forbudets innhold, begrensninger av forbudet, og prosessuelle regler. I tillegg fremgår det nye regler om elektronisk fotlenke i strfl. § 57 og strpl. § 222 g.

Strl. § 57 tok utgangspunktet i strpl. § 222 a som gjør at de materielle vilkårene for kontaktforbud er nærmest sammenfallende med de materielle vilkårene for besøksforbud i strpl. § 222 a.²¹² Siden strl. § 57 er mest relevant i forhold til elektronisk fotlenke er det nærliggende at den også blir analysert. Videre vil likheter og ulikheter nevnes for tilhold og kontakt- og besøksforbud, og til slutt vil det bli fremlagt en delkonklusjon for den komparative analysen.

I den følgende redegjørelsen vil det bli det foretatt en presiserende fortolkning av lovteksten. Siden det er tale om straff og inngrep er det av rettssikkerhetsmessige hensyn viktig at borgerne har en klar lovhjemmel som gjør at de kan forutberegne sin rettsstilling, jf. legalitetsprinsippet. Den valgte tolkningsmetoden fastlegger regelens innhold og avgrenser reglenes utstrekning i overenstemmelse med en naturlig språklig forståelse.²¹³

5.1. Betingelser for å kunne meddele kontaktforbud

Någjeldende bestemmelser om kontakt- og besøksforbud lyder som følger:

Strl. § 57 første ledd:

«Den som har begått en straffbar handling, kan ilegges kontaktforbud når det er grunn til å tro at vedkommende ellers vil

- a. begå en straffbar handling overfor en annen person,
- b. forfølge en annen person, eller
- c. på annet vis krenke en annens fred».

Strpl. § 222 a første ledd:

«Påtalemyndigheten kan nedlegge besøksforbud dersom det er grunn til å tro at en person ellers vil

²¹² Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) om lov om straff, kapittel 24, pkt. 24.4.3, s. 324

²¹³ (Munk-Hansen, 2022, s. 308)

- a. begå en straffbar handling overfor en annen person,
- b. forfølge en annen person,
- c. på annet vis krenke en annens fred, eller
- d. begå ordensforstyrrelser som særlig belastende for en annen person».

Betingelsene er innholdsmessig like og har samme grunnvilkår. Den store hovedforskjellen mellom forbudene fremgår tydelig i første linje i hver av bestemmelsene «den som har begått kan ilegges» og «kan nedlegge besøksforbud dersom». Videre i analysen blir det avgrenset mot strpl. § 222 a første ledd litra d som omfatter tilfeller av ordensforstyrrelser på offentlig steder og handler ikke om oppgavens tema som er rettet mot vold i nære relasjoner.

5.1.1 «har begått en straffbar handling»

Begrepet sikter til at kontaktforbud er en straffeaksjon for den begåtte straffbare handling, jf. strl. § 57 første ledd. Det blir understreket i lovens forarbeider at kontaktforbud ilegges normalt sammen med fengselsstraff, og ikke som et alternativ til fengselsstraff. Formålet er å «beskytte fornærmede mot uønsket oppmerksomhet fra domfelte».²¹⁴ Forbudet har dermed mer preg av å være et beskyttelsestiltak enn å ha et pønalt formål.²¹⁵ Besøksforbud er derimot ikke betinget av at en straffbar handling har skjedd.²¹⁶ Det er et straffeprosessuelt virkemiddel som kan nedlegges så lenge det er risiko for at person vil begå en straffbar handling. Forbudet har ikke nødvendigvis tilknytning til en straffeforfølgning og personen får dermed ikke status som siktet.²¹⁷

Ordlyden tilsier at vedkommende er funnet skyldig i den straffbare handlingen på ordinær måte. Alle straffbare handlinger er i utgangspunktet omfattet. Gjerningspersonen må ha fått straff for handlingen, og dermed ha oppfylt de fire straffbarhetsvilkårene.²¹⁸ Gjerningspersonen har dermed oppfylt det strafferettslige beviskravet «utover enhver rimelig tvil» og vært tilregnelig i gjerningsøyeblikket. I utgangspunktet betyr det at en person som er utilregnelig i gjerningsøyeblikket ikke kan få kontaktforbud. Departementet uttrykker at «så lenge rettighetstap regnes som straff, vil en regel om at utilregnelige kan idømmes rettighetstap, bryte med den grunnleggende regelen at utilregnelige ikke er straffansvarlige».²¹⁹ Det finnes allerede regler som ivaretar samfunnets beskyttelsesbehov mot utilregnelige ved f.eks. å frata dem retten til å kjøre bil, tvangstiltak mot psykisk syke mv.

²¹⁴ Ot.prp.nr. 25 (2008-2009) kapittel 3, pkt. 3.7.4, s. 23

²¹⁵ Ot.prp.nr. 25 (2008-2009) kapittel 3, pkt. 3.7.4, s. 23

²¹⁶ HR-2023-2113-A avsnitt 40

²¹⁷ HR-2023-2113-A avsnitt 40-41

²¹⁸ Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) kapittel 14, pkt. 14.1, s. 194

²¹⁹ Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) kapittel 24, pkt. 24.7, s. 329

5.1.2 Grunnvilkåret «grunn til å tro»

Begge bestemmelsene uttrykket at et forbud kan nedlegges når/dersom det er «grunn til å tro» at en person ellers ville begå en av handlingsalternativene i hjemlet i strl. § 57- og strpl. § 222 a første ledd litra a til c.

Ordlyden tilsier at det må foreligge en viss sannsynlighet for at personen vil gjennomføre et av handlingsalternativene dersom det ikke ilegges kontakt- eller besøksforbud. Det sikter til at må foretas en konkret helhetsvurdering for om personen vil begå fremtidig vold, forfølgelse eller krenkelse. Kravet til sannsynlighet er lavt, lavere enn det strafferettslige beviskravet «utover enhver rimelig tvil». Det er heller ikke like sterkt som «skjellig grunn til mistanke», som krever sannsynlighetsovervekt.²²⁰ Forarbeiderne til strl. § 57 utdyper at det ikke kreves sannsynlighetsovervekt for om vedkommende vil begå en av de aktuelle handlingene i loven. Begrepet skal forstås på samme måte som i strpl. § 222 a.²²¹

Det følger av rettspraksis at det må foreligge en «nærliggende og reell risiko», men altså uten at det kreves sannsynlighetsovervekt for at en slik handling vil finne sted, jf. Rt-1998-1638. Det innebærer at «noe i det konkrete saksforholdet må gi grunn til å tro at den forbudet skal rette seg mot, ellers vil begå en av de aktuelle handlingene; en teoretisk risiko er ikke nok».²²² Selv om risikoen knytter seg til fremtidig fredskrenkelser, vil tidligere opptreden stå sentralt i vurderingen, jf. LB-2017-008579.

I Rt-2001-672 forelå det uforenlige forklaringer fra partene om forutgående hendelser, og ingen av forklaringene var mer sannsynlig enn den andre. Lagmannsretten begrunnet besøksforbudet med at det ikke kan «se bort fra at det er en risiko» for at A i fremtiden vil kunne begå en straffbar handling, forfølge eller krenke B i fremtiden. Høyesteretts kjæremålsutvalget kom til at det ikke forelå tilstrekkelig sannsynlighet for å nedlegge besøksforbud. Det ble videre uttalt at lagmannsrettens begrunnelse ikke var tilstrekkelig. Om forholdet medførte «en nærliggende og reell risiko» for framtidige krenkelser skulle retten ha gått nærmere inn på om mistanken var berettiget.

I LE-2017-154600 hadde det blitt sendt et stort antall tekstmeldinger til fornærmede i etterkant av endt samboerforhold. Fornærmede opplevde tekstmeldingene som belastende og plagsomme. I tillegg hadde også mistenkte sendt tekstmelding til fornærmede etter at besøksforbudet var forkynt for han. Den subjektive opplevelsen og det at mistenkte hadde brutt besøksforbudet rett etter forkynnelsen, økte risikoen for fremtidige krenkelser. Lagmannsretten forkastet anken og besøksforbudet ble opprettholdt.

²²⁰ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 11, pkt. 11.1.8 til § 222 g, s. 64

²²¹ Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) kapittel 30, pkt. 30.1 til § 57, s. 456

²²² Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven, kapittel 8, pkt. 8.2 til § 222 a, s. 44

Sammenfattet må noe i det konkrete saksforholdet tyde på at det er «grunn til å tro» at en handling som nevnt i loven vil skje. Tidligere hendelser før nedleggelsen av besøksforbudet vil være avgjørende.²²³ Fornærmedes subjektive opplevelse vil ha relevans, men er ikke alene avgjørende. At et besøksforbud er brutt rett etter forkynnelsen er av betydning.²²⁴

5.1.3 «begå en straffbar handling»

Kontakt- og besøksforbud kan nedlegges når det er «grunn til å tro» at en person ellers vil «begå en straffbar handling», jf. strl. § 57 første ledd litra a og strpl. § 222 a første ledd litra a. Det er et krav om at den fremtidige handlingen er straffbar. En naturlig språklig forståelse tilsier at alle straffbare handlinger kan føre til meddelelse av et forbud.

I praksis er det særlig aktuelt å frykte straffbare handlinger som f.eks. mishandling i nære relasjoner, jf. strl. §§ 282-283, voldslovbrudd etter strl. Kap. 25 og seksuallovbrudd etter strl. Kap. 26 samt trusler eller plagsom opptreden etter strl. § 266. Dette er i tråd med formålet bak kontaktforbudet som er ment å beskytte fornærmede mot slike handlinger og forebygge mot slike fremtidige handlinger.²²⁵ Dette gjelder tilsvarende for besøksforbud, men det er ikke meningen å begrense hvilke straffbare forhold som omfattes.²²⁶

Det kan stilles spørsmål i forhold til om en utilregnelig person kan få ilagt et besøksforbud. Ordlyden til «begå straffbar handling» kan isolert gi inntrykk av at gjerningspersonen må kunne straffes og dermed oppfylle de fire straffbarhetsvilkårene. Kontaktforbud regnes som straff og kan dermed ikke gis overfor utilregnelige. En analogisk anvendelse tilsier at siden besøksforbud ikke regnes som straff, men et forebyggende tiltak bør utilregnelige personer kunne bli ilagt et besøksforbud.²²⁷ En eldre forarbeider til strpl. § 222 a støtter dette – «besøksforbud har ikke som de andre straffeprosessuelle tvangsmidler, noen nødvendig tilknytning til etterforskning eller forfølgning av straffbare forhold».²²⁸ Det er ikke et krav at handlingen forbudet skal forhindre er straffbar.²²⁹

5.1.4 «forfølge en annen»

Videre kan kontakt- og besøksforbud nedlegges dersom personen ellers vil «forfølge en annen person», jf. strl. § 57 første ledd litra b og strpl. § 222 a første ledd litra b. I strl. §§ 266-266a hjemler allerede at det er straffbart å forfølge noen, som gjør at handlingen kan

²²³ LB-2017-008579.

²²⁴ LE-2017-154600

²²⁵ Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) kapittel 24, pkt. 24.4.3, s. 323

²²⁶ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) kapittel 4, pkt. 4.1.2.2, s. 20

²²⁷ Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) kapittel 24, pkt. 24.7, s. 329

²²⁸ Ot.prp.nr. 33 (1993-1994) lov om endringer i straffeprosessloven mv., kapittel XIII, pkt. 4 til § 222a, s. 50

²²⁹ (Bjerke & Keiserud, 1996, s. 583)

gå under litra a også. Bestemmelsene tar sikte på fremtidig forfølgelse som ikke nødvendigvis er kriminalisert. En naturlig språklig forståelse av «forfølge» tilsier at vedkommende gjentatte ganger må ha forfulgt en annen person på en måte som kan oppfattes som plagsom og belastende. Det er nok at personen «følger etter eller stadig dukker opp på samme sted som en annen person på en måte som vedkommende oppfatter som truende.»²³⁰ Ikke bare fysisk forfølgelse, men også uønsket oppmerksomhet via internett omfattes.²³¹

Hvorvidt en forfølgelse kan begrunnet et besøksforbud vurderes ut fra fornærmedes subjektive opplevelse av situasjonen²³², men også ut fra kravet om forholdsmessighet, jf. strpl. § 170a og risikovurderingen om det er «grunn til å tro» at personen fremover vil forfølge.

5.1.5 «på annet vis krenke en annens fred»

Til slutt kan kontakt- og besøksforbud nedlegges dersom personen ellers vil «på annet vis krenke en annens fred», jf. strl. § 57 første ledd litra c og strpl. § 222 a første ledd litra c. Bestemmelsene tar sikte på å beskytte mot fremtidige fredskrenkelser som ikke er kriminalisert²³³, men som skaper frykt og utrygghet og foregår gjennom å oppsøke eller kontakte den andre. Fredskrenkelser kan innebære at en person «gjentatte ganger dukker opp på en annens bosted, ringer, eller trakasserer eller håner vedkommende på offentlige steder eller liknende».²³⁴ Det er dermed ikke et krav om at handlingen er direkte truende for den fornærmede.

I LH-2017-151045 kom Hålogaland lagmannsrett til at vilkåret for besøksforbudet som mannen hadde mot sin tidligere samboer var oppfylt. Det store antallet av meldinger som foregikk over en lengre periode ble rammet av ordlyden til strpl. § 222 a litra c. Mannen hadde et reelt behov for å kontakte på grunn av samvær med deres datter, men hans kontakt gikk langt utover det som fremsto som nødvendig. Dette viser at han i stor utstrekning ikke respekterte hennes ønske om å være i fred. Lagmannsretten var enig med tingretten om at «SMSene av en slik intensitet og ordbruk at de klart er av en karakter som krenker hennes fred».

Hvorvidt en fredskrenkelse er omfattet av forbudet beror på flere momenter som blir utledet av lovens forarbeider og rettspraksis. Uønsket kontakt gjennom tekstmeldinger, brev, oppmøter mv. er handlinger som vil falle inn under alternativets ordlyd. Særlig for kontakt gjennom meldinger må det vurderes på bakgrunn av meldingens omfang, intensitet

²³⁰ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) kapittel 8, pkt. 8.2 til § 222 a, s. 45

²³¹ Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) kapittel 24, pkt. 24.4.3, s. 323

²³² Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) kapittel 8, pkt. 8.2 til § 222 a, s. 45

²³³ Rt-2004-1658 avsnitt 18

²³⁴ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) kapittel 8, pkt. 8.2 til § 222 a, s. 45

og ordbruk om fornærmedes tålegrense er overskredet. Fornærmedes subjektive opplevelse er relevant.²³⁵ En viss kontakt kan være nødvendig dersom partene avtaler samværsrett i forhold til deres felles barn. Krenkelse foreligger dersom omfanget av kontakten går utover hva som er nødvendig.²³⁶

5.2 Hvem er «en annen person» som et forbud kan beskytte?

«En annen person» er hjemlet i begge bestemmelsene, jf. strl. § 57 første ledd, jf. strpl. § 222 a første ledd. Isolert sett tilsier ordlyden at forbudet skal beskytte en konkrete person, spesielt i forhold til litra a til c. Lovens forarbeider presiserer derimot at en slik snever forståelse ikke kan legges til grunn. Også «andre berørte» kan beskyttes.²³⁷ Det omfatter konkrete privatpersoner, herunder en nærmere angitt krets av personer. Det er derimot ikke adgang til å beskytte den alminnelige ro og orden.²³⁸ Det fremkommer at det ikke tas sikte på å beskytte en helt ubestemt krets av personer, f.eks. kan ikke en person nektes å oppholde seg i Oslo sentrum.²³⁹

I HR-2017-834-U hadde faren fått besøksforbud overfor sine barn uten at lagmannsretten hadde konkretisert hvilken krenkelse barna kunne bli utsatt for. Ankeutvalget uttalte at det er klart at et besøksforbud kan omfatte ikke bare moren, men «i tillegg omfatte barna hennes dersom dette «er helt nødvendig for å sikre moren mot slike krenkelser». Det måtte «begrunnes nærmere hvorfor vilkårene er oppfylt i relasjon til den det aktuelle forbudet skal beskytte», jf. avsnitt 10. Kjennelsen ble opphevet. Besøksforbudet var ikke tilstrekkelig begrunnet.

Barn kan også selv være fornærmede og få eget kontaktforbud. I saken for Eidsivating lagmannsrett var det grunnlag for å ilegge tiltalte kontaktforbud overfor både kona og sønnen. «Et kontaktforbud overfor sønnen vil ikke være uforholdsmessig eller et for inngripende tiltak» ettersom han fortsatt har traumer for at han var vitne til all volden mot moren. Det er «utvilsomt at barn som er vitne til vold anses som fornærmet etter strl. § 282», jf. LE-2020-011743.

I relasjon til strpl. § 222 a første ledd litra d kan et besøksforbud beskytte en avgrenset krets av personer. Uttrykket setter ingen begrensninger på antall personer som et besøksforbud kan beskytte. I visse tilfeller kan det være aktuelt å beskytte et høyt antall ikke navngitte personer.²⁴⁰ Forbudet skal beskytte en avgrenset krets av personer, «ikke alle og enhver som måtte oppholde seg på et større området», jf. HR-2020-550-U.

²³⁵ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) kapittel 8, pkt. 8.2 til § 222 a, s. 45

²³⁶ LH-2017-151045

²³⁷ Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) kapittel 24, pkt. 24.4.3, s. 324

²³⁸ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) kapittel 8, pkt. 8.2 til § 222 a, s. 45

²³⁹ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) kapittel 4, pkt. 4.1.7, s. 23

²⁴⁰ Proposisjon 43 L (2014-2015) om endringer i straffeprosessloven (besøksforbud) kapittel 8, til § 222a, s. 9

5.3 Inngrepet må være nødvendig og forholdsmessig

I strpl. § 222 a første ledd fjerde punktum fremgår det at «§ 170 a gjelder tilsvarende». Besøksforbud står i straffeprosesslovens fjerde del og forarbeiderne til § 170 a uttaler at bestemmelsen gjelder for alle bestemmelsene som står i fjerde del.²⁴¹ Et forbud kan innebære en alvorlig innskrenkning i handlefriheten til den som forbudet retter seg mot. Det må derfor vurderes om nedleggelsen og omfanget av forbudet er nødvendig og forholdsmessig, jf. strpl. § 170 a.

Påtalemyndigheten og retten må vurdere om «omfanget av besøksforbudet ut fra hva som fremstår som hensiktsmessig og nødvendig, og ikke mer omfattende enn at det gir tilstrekkelig beskyttelse».²⁴² Det mildeste inngreps prinsipp gjelder her, dvs. minst inngripende tiltak skal velges først. Ved forholdsmessighetsvurderingen skal det foretas en interesseavveining – hensynet til den forbudet rettes mot veies mot hensynet til den det skal beskytte. Det er «noe lempeligere krav for å innskrenke en siktetes frihet ved besøksforbud enn ved frihetsberøvelse», jf. Rt-1998-1638 s. 1639. Det bør tas hensyn til «risikoen for mer alvorlige overgrep, den krenkedes alder, og virkningen av forbudet for den det rammer», jf. Rt-1998-1638 s. 1639. Hvis et kontaktforbud alene skal beskytte et barn, vil barnets fortsatte traumer veie tungt i forholdsmessighetsvurderingen, jf. LE-2020-011743

Ved en forholdsmessighetsvurdering skal retten vurdere alvorligheten av overgrepet, den krenkedes alder, og virkningen av forbudet for den det rammer. Hensynet til barnet vil være et tungtveiende moment, jf. Rt-1998-1638. Det er tale om et uforholdsmessig inngrep dersom konsekvensene for den som rammes av forbudet er stor og faren for overgrep er lav.

5.4 Fremgangsmåten ved beslutning om forbud

5.4.1 Begjæring eller når allmenne hensyn krever det

Begjæring er ikke et vilkår for at kontaktforbud ilegges. Selv om fornærmede ikke ønsker det eller frykter gjerningspersonen kan samfunnsmessige interesser likevel tilsi at et forbud bør ilegges for å beskytte vedkommende, jf. strpl. § 222 a første ledd tredje punktum. Det kan være særlig vanskelig å komme ut av et mishandlings- og avhengighetsforhold. Det er opp til samfunnet å få stoppet mishandlingen, og ikke legge ansvaret for dette på den sårbare.²⁴³ I HR-2018-258-U fremkom det at også kontaktforbud kan idømmes selv om fornærmede ikke

²⁴¹ Ot.prp.nr. 64 (1998-1999) lov om endringer i straffeprosessloven og straffeloven mv. (etterforskningsmetoder mv.) kapittel 23, pkt. IV til ny § 170a, s. 163

²⁴² Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) kapittel 8, pkt. 8.2 til § 222 a, s. 45

²⁴³ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) kapittel 4, pkt. 4.1.5, s. 22

ønsker det. I saken uttrykte fornærmede at samlivet mellom dem skulle gjenopptas straks dommen var ferdig. Ankeutvalget idømte likevel kontaktforbud.²⁴⁴

5.4.2 Beslutningen om å ilegge forbud

En annen stor forskjell mellom kontakt- og besøksforbud er hvem som kan beslutte at vedkommende skal bli ilagt et forbud. I første omgang kan påtalemyndigheten beslutte å ilegge et besøksforbud såfremt vilkårene er oppfylt, jf. strpl. § 222 a første ledd. Hvem som er påtalemyndighetene, fremgår av strpl. § 55 a nr. 1-3 som tilsier at det er riksadvokaten, statsadvokatene og politiadvokater. Det er derimot retten som beslutter om et kontaktforbud skal ilegges, jf. strl. § 57. Forbudet blir en del av straffedommen, og derfor gis forbudet alltid skriftlig grunnlag, til forskjell fra besøksforbud som kan gis muntlig, jf. strpl. § 222 a femte ledd siste punktum

Strpl. § 222 a femte ledd gir prosessuelle regler om påtalemyndighetenes beslutning. I utgangspunktet skal også beslutningen her være skriftlig og angi hvem forbudet er rettet mot, hvem det skal beskytte og grunnlaget for forbudet, jf. første punktum. Berørte parter skal også underrettes, jf. tredje punktum. Det er viktig at det fremkommer i beslutningen om at brudd på forbudet får strafferettslige konsekvenser etter strl. § 168, jf. femte punktum.

5.4.3 Saksbehandlingen – særlig rettslig prøveadgang, rett til advokat og kontradiksjon

Den personen som forbudet er rettet mot kan uttrykkelig kreve at spørsmålet om besøksforbud forelegges for retten, jf. strpl. § 222 a sjette ledd. Beslutning om ikke å nedlegge besøksforbud, kan den forbudet skal beskytte bringe saken inn for retten, jf. strpl. § 222 a åttende ledd. Det er fortsatt obligatorisk rettslig overprøving for besøksforbud i eget hjem, jf. § 222 a syvende ledd.

Et kontaktforbud kan prøves på nytt av tingretten etter 3 år, jf. strl. § 58 tredje ledd første punktum. Begjæringen fremsettes for påtalemyndigheten som besluttet tiltalen i straffesaken hvor rettighetstapet ble idømt.²⁴⁵ Adgangen for å begjære ny prøving løper ikke i den tiden gjerningspersonen soner frihetsstraff, jf. strl. § 58 fjerde ledd. Frihetsstraff kan være soning på institusjon og i fengsel, jf. HR-2023-27-U. Retten må vurdere om det fortsatt er grunnlag for et rettighetstap, om «det har inntrådt nye omstendigheter eller endrede forhold som ikke ble forutsett da rettighetstapet ble fastsatt eller som ble undervurdert, og som er av betydning», jf. Rt-2009-1167 avsnitt 50-51.

²⁴⁴ HR-2018-258-U avsnitt 7, jf. 18

²⁴⁵ Matningsdal, rettsdata lovkommentarer til strl. § 58 tredje ledd, note 444

I utgangspunktet er det ingen obligatorisk rett til forsvarer eller bistandsadvokat når saken kun omhandler spørsmål om å nedlegge et vanlig besøksforbud²⁴⁶, siden det blir besluttet før det foreligger en lovovertrjedelse, jf. strpl. § 100 b første ledd, jf. § 107 a første ledd. Spesielt for kontaktforbud som ilegges i forbindelse med en straffesak har siktede alltid rett på forsvarer, jf. strpl. § 96, og vanlige straffeprosessuelle reglene om bistandsadvokat vil gjelde.²⁴⁷ Det er derimot obligatorisk rett til advokat for begge parter når saken omhandler kontakt- eller besøksforbud i eget hjem, jf. strpl. § 107 fjerde ledd, jf. § 100 b, fordi tiltaket er mer inngripende enn et vanlig forbud. Overtrjedelse av forbudene gir også obligatorisk rett til advokat, jf. strpl. §§ 107 a og 96. Også dersom besøksforbud skal gis fordi det er mulig brudd på strl. § 288, jf. strpl. §§ 107a fjerde ledd og 100b

Før retten treffer en avgjørelse om besøksforbud har begge partene «rett til å uttale seg», jf. strpl. § 222 a åttende ledd tredje punktum. I tillegg henvises det til strpl. § 184 som direkte hjemler det kontradiktoriske prinsipp. Dette er et grunnleggende prinsipp i prosessretten²⁴⁸ og følger også av EMK²⁴⁹ artikkel 6. Begge partene har også tilsvarende rett før illeggelse av kontaktforbud, jf. strl. § 58 tredje ledd fjerde pkt. Et brudd på retten til å uttale seg vil innebære en saksbehandlingsfeil, jf. HR-2017-1410-U. I saken om besøksforbud hadde ikke mannen fått lest e-posten med detaljerte redegjørelser for hendelsesforløpet slik fornærmede hadde opplevd det. Mannen fikk ikke anledning til å uttale seg om e-posten. Høyesteretts ankeutvalg²⁵⁰ mente det var brudd på det kontradiktoriske prinsipp, og en saksbehandlingsfeil. En slik feil kan ha virket inn på avgjørelsen.

I saker om besøksforbud kreves det en hurtig behandling. Selv svært korte frister for å uttale seg krenket ikke kravet til kontradiksjon, jf. Rt-2005-428. I saken hadde lagmannsretten satt frist for kjæremålstilsvar til samme dag som kjennelsen skulle bli avsagt.

5.5 Rettsvirkning

5.5.1 Kontakt- og besøksforbudets innhold

Någjeldende bestemmelser om kontakt- og besøksforbud lyder som følger:

Strl. § 57 annet ledd:

«Kontaktforbud kan gå ut på at den forbudet retter seg mot, forbys

- a. å oppholde seg i bestemte områder,
- b. å forfølge, besøke eller på annet vis kontakte en annen person.»

²⁴⁶ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 5, pkt. 5.8.1.1, s. 41

²⁴⁷ Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) kapittel 24, pkt. 24.4.3, s. 324

²⁴⁸ (Matningsdal, 2013, s. 5)

²⁴⁹ Den europeiske menneskerettskonvensjon, EMK er den norske forkortelsen

²⁵⁰ HR-2017-1410-U avsnitt 16-17

Strpl. § 222 a annet ledd:

«Besøksforbud kan gå ut på at den forbudet retter seg mot, forbys

a. å oppholde seg på et bestemt sted

b. å forfølge, besøke eller på annet vis kontakte en annen person.

Er det nærliggende fare for en handling som nevnt i første ledd bokstav a, kan personen forbys å oppholde seg i sitt eget hjem.»

Et «bestemt sted» sikter til omfanget av forbudet. Et besøksforbud kan bare nedlegges for et spesifikt sted gjerne der hvor fornærmede oppholder seg. Formuleringen kan tyde på at et besøksforbud er mer innskrenket enn et kontaktforbud. Lovens forarbeider presiserer derimot at kontaktforbud svarer til ordningen om besøksforbud.²⁵¹ Det var ikke meningen at lovteksten skulle forstås så snevert. Også relativt store områder som f.eks. tettsted og en hel kommune kan omfattes av forbudet.²⁵²

Av rettspraksis fremkommer det at områder må konkretiseres, men at forbudet kan gjelde store områder. I Rt-2003-324 foretok Høyesterett en interesseavveining om området på 1200 dekar var en forholdsmessig avgrensning. Selv om det hadde betydelige konsekvenser for hans bevegelsesfrihet i byen, var det han selv som hadde skapt den plagsomme og uakseptable situasjonen overfor barnet. Forbudet gjaldt ellers bare hele døgnet akkurat rundt hennes bolig og det skulle kun gjelde i 5 ½ måned. Forbudet var forholdsmessig.

En person kan også forby å forfølge, besøke eller på annet vis kontakte den andre, jf. litra b. Begrepene skal forstås likt i begge forbudene.²⁵³ Forbudet gjelder ikke bare mot «fysiske tilnærmelser, men også mot alle former for uønsket oppmerksomhet som tar form av brev, e-post, telefonoppringninger mv.»²⁵⁴ Det er ikke et krav at handlingen er truende²⁵⁵. Hvis pågjeldende forsøker å kontakte den fornærmede, vil slik opptreden kunne rammes av forbudet. For eksempel at pågjeldende oppsøker en chatside på internett hvor han prøver å kontakte den fornærmede.²⁵⁶ Det å hindre noen sin adkomst til hjemmet, stenge vanntilførselen, flytte eiendeler fra kjellerrom mv. er ikke omfattet av forbudet, jf. Rt-1998-1255.

Rettspraksis presiserer også at handlingene i litra b er avgrenset til at en personen må utføre en aktiv handling rettet mot fornærmede. I tillegg at «på annet vis kontakte» også omfatter indirekte henvendelser som foregår gjennom tredjeperson, jf. HR-2018-2395-A. I dommen var det spørsmål om tiltalte hadde brutt besøksforbudet ved å gå inn på treningssenteret og trene selv om han visste at fornærmede (F) allerede var der. Høyesterett uttalte at for at T

²⁵¹ Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) kapittel 30, pkt. 30.1 til § 57, s. 456

²⁵² Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) kapittel 24, pkt. 24.4.1, s. 322

²⁵³ Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) kapittel 30, pkt. 30.1 til § 57, s. 456

²⁵⁴ Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) kapittel 24, pkt. 24.4.3, s. 323

²⁵⁵ Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) kapittel 24, pkt. 24.4.3, s. 323

²⁵⁶ Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) kapittel 24, pkt. 24.4.3, s. 324

skal være rammet av besøksforbudet må han «utføre en aktiv handling rettet mot» F. Det ble lagt vekt på at treningssenteret var relativt stort og oversiktlig. Det var tilgjengelig for et stort antall medlemmer og mange trente på det aktuelle tidspunktet. Han trente i tillegg noe unna F og ingenting tydet på at han henvendte seg til henne, heller ikke ved å søke blikkontakt. Ts handlinger var ikke tilstrekkelige nok for å kunne tilsi at han hadde brutt forbudet.²⁵⁷ Det ble også uttalt at det ikke er hjemmel til å oppstille en «generell plikt til å vike unna når partene møtes tilfeldig».²⁵⁸

Samlet sett forbys den personen som forbudet er rettet mot å oppholde seg på geografiske avgrensede områder som er forholdsmessig gjennom en interesseavveining. Områdene kan være begrenset gjennom areal og/eller en tidsramme.²⁵⁹ Personen kan også forbys å aktivt «forfølge, besøke eller på annet vis kontakte», jf. litra b. Forbudet forbyr all oppmerksomhet uavhengig om det skjer ved fysisk oppmøter eller gjennom digital kommunikasjon.²⁶⁰ Bestemmelsene tar ikke sikte på å oppstille en generell plikt til å vike unna dersom vedkommende møter fornærmede tilfeldig.²⁶¹ Disse handlingsalternativene kan også kombineres med hverandre.

5.5.2 Forbudets varighet og begrensninger

Det fremgår av strpl. § 222 a fjerde ledd at besøksforbudet gjelder en bestemt tid, høyest for ett år av gangen. Det sikter til at besøksforbud er et midlertidig forbud. Lovens forarbeider understreker at fristene er lengstefrister, men at det som regel er aktuelt med en kortere varighet.²⁶² Forbudet kan fornyes dersom vilkårene er oppfylt.²⁶³ For kontaktforbud kan det ilegges for en bestemt tid inntil 5 år eller ubestemt tid når særlige grunner tilsier det, jf. strl. § 58 annet ledd. I helt spesielle tilfeller kan det ilegges på ubestemt tid. Det vil ofte være aktuelt i alvorlige saker, hvor tidsbegrenset forbud ikke er tilstrekkelig.²⁶⁴ I HR-2021-2151-A hadde mannen blitt dømt i en straffesak for menneskehandel og dømt for brudd på besøksforbudet. På den bakgrunn ble besøksforbudet gjort mer permanent gjennom dom på kontaktforbud i fem år, jf. avsnitt 18.

Selv om forbudene i utgangspunktet er totalforbud, kan forbudene begrenses på nærmere angitte vilkår, jf. strl. § 57 fjerde ledd og strpl. § 222 a tredje ledd. Bestemmelsene skal forstås på samme måte. Særlig dersom partene har felles barn og barnet ikke ble utsatt for vold og det er barnets beste å ha samvær med far.²⁶⁵ Det er uheldig hvis på

²⁵⁷ HR-2018-2395-A avsnitt 21-24

²⁵⁸ HR-2018-2395-A avsnitt 22

²⁵⁹ Rt-2003-324

²⁶⁰ Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) kapittel 24, pkt. 24.4.3, s. 323-324

²⁶¹ HR-2018-2395-A avsnitt 22

²⁶² Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) kapittel 8, pkt. 8.2, s. 46

²⁶³ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) kapittel 8, pkt. 8.2, s. 46

²⁶⁴ Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) kapittel 30, pkt. 30.1 til § 57, s. 456

²⁶⁵ Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) kapittel 30, pkt. 30.1 til § 57, s. 456

påtalemyndigheten og domstolene ikke kan fastlegge en tilpasset ordning i det enkelte tilfellet.²⁶⁶ Begrensningen må komme klart frem i beslutningen. Det kan gis adgang til samvær hvis en tredjeperson også er til stedet under samværet.²⁶⁷

I Rt-2004-2046 hadde lagmannsretten nedlagt et besøksforbud mot faren som omfattet at faren ikke kunne kontakte sin sønnen utenom samværene. Faren kunne dermed ikke ha samtaler med sønnen selv om sønnen prøvde å ringe til ham. Høyesteretts kjæremålsutvalg fastslo at strpl. § 222 a ikke ga hjemmel til dette. Bestemmelsen skal vernes mot uønsket kontakt mv. Bestemmelsen kan ikke forstås slik at den også «innebærer at den person som skal vernes, selv må tåle inngrep i den frihet vedkommende ellers har til kontakt med andre», jf. avsnitt 13.

5.5.3 Forbys å oppholde seg i eget hjem

Det fremgår av strl. § 57 tredje ledd og strpl. § 222 a annet ledd, annet punktum at en person kan forbys å oppholde seg i sitt eget hjem dersom det er «nærliggende fare» for at personen begår en straffbar handling som nevnt i litra a, jf. punkt 5.1.3. Bestemmelsen er særlig aktuell for samlivspartnere som bor sammen hvor den ene er voldelig mot den andre. Departementet uttalte at selv om dette forbudet utgjøre et større inngrep enn et vanlig besøksforbud, vil det likevel være urimelig å la offeret velge mellom å forlate hjemmet eller leve i fare for nye overgrep.²⁶⁸ Forbudet kan nedlegges i kombinasjon med et vanlig forbud.²⁶⁹ Ettersom det er inngripende vil et besøksforbudet vare i høyest i 3 måneder av gangen, jf. § 222 a fjerde ledd, og kontaktforbud i eget hjem vil vare i maks 1 år, jf. strl. § 58 annet ledd.

Ordlyden sikter til at det kreves sannsynlighetsovervekt for at den ene parten vil begå en straffbar handling. Vilkåret er strengere enn «grunn til å tro» som indikerer at det kreves sannsynlighetsovervekt for å gi et slikt utvidet forbud. Dette var også lovgivers intensjon.²⁷⁰ Videre sier lovteksten at forbudet gjelder pågjeldende «sitt eget hjem». Ordlyden tilsier at pågjeldende må bo der permanent. Fritidsboliger vil falle utenfor. Det er den «faktiske tilknytningen til boligen» som er avgjørende, men den rettslige vil være av relevans, jf. HR-2010-1459-U. Det var også lovgivers intensjon at fritidsboliger ikke skulle være omfattet.²⁷¹ Derimot ble det uttalt at det ikke kan «utelukkes at det er behov for forbud også» i den felles fritidsboligen, men fritidsboligen bør omfattes av det vanlige forbudet, og ikke særregelen.²⁷² Høyesterett åpnet for at en hytte kunne omfattes av begrepet, jf. HR-2022-

²⁶⁶ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) kapittel 4, pkt. 4.3, s. 29

²⁶⁷ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) kapittel 4, pkt. 4.3, s. 29

²⁶⁸ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) kapittel 4, pkt. 4.2.3.1, s. 24

²⁶⁹ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) kapittel 4, pkt. 4.2.4.1, s. 26

²⁷⁰ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) kapittel 8, pkt. 8.2 til § 222 a, s. 45, jf. Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) pkt. 30.1 til § 57

²⁷¹ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) kapittel 4, pkt. 4.2.4.3, s. 28

²⁷² Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) kapittel 4, pkt. 4.2.4.3, s. 28

706-A, men det skal derimot «mye til å nedlegge besøksforbud i en fritidsbolig som er eid fullt ut av den andre personen som besøksforbudet retter seg mot».²⁷³

I HR-2021-2151-A fastslo Høyesterett at strl. § 57 tredje ledd, som forbyr gjerningspersonen i å oppholde seg i sitt eget hjem, også gjelder «uavhengig av om også fornærmede bor» i boligen. Domfelte bodde i en egen kommunal bolig, og fornærmede i en egen bolig. Etter en vurdering av den korte botiden, ingen opplysninger på hvorfor han ble tildelt den boligen og hva benyttelse av boligen vil bety for domfeltes livsførsel, kom Høyesterett til at mannen hadde en svak tilknytning til boligen, men under noe tvil måtte boligen regnes som hans «hjem». Dommen får betydning for tolkningen av samme kriteriet i strpl. § 222 a.

Forbudet kan ikke nedlegges dersom det er et uforholdsmessig inngrep. Det må foretas en interesseavveining, jf. Rt-1998-1638. I vurderingen står hensynet til begge partenes rettsikkerhet sentralt.²⁷⁴ Det må tas hensyn til at inngrepet er større og utstrekker seg til også å omfatte den private eiendomsretten til vedkommende.²⁷⁵ Det rettslige eierforholdet vil være et moment i vurderingen, men vil ikke være avgjørende.²⁷⁶ Den faktiske tilknytningen vil være avgjørende.²⁷⁷

5.6 Overtredelse av kontakt- og besøksforbudet

5.6.1 Brudd på forbudet kan føre til straff eller også ilegging av elektronisk kontroll

Ethvert forsettlig brudd på kontaktforbudet eller en forsettlig krenkelse av besøksforbud straffes med bot eller fengsel inntil 1 år, jf. strl. § 168 litra a og b, jf. § 21. Det kan også straffes for forsøk, jf. strl. § 16.²⁷⁸ Formålet med bestemmelsen er å ha en preventiv virkning for den som forbudet er rettet mot. Et annet formål er å straffeforfølge når det foreligger «brudd på forbudet nettopp for det tilfellet at det ikke har noen effekt».²⁷⁹ Det bør gis «følbare konsekvenser selv om det ikke er tale om vold eller trusler om vold», jf. Rt-2015-34 avsnitt 19. Dette sikrer at forbudene blir mer effektive. Strafferammen er høy nok til at personen også kan varetektsfengsles ved brudd på forbudene, jf. strpl § 184, jf. § 171.

Straffen kan nyanseres. Mer alvorlige tilfeller kan få relativt strengere straffereaksjoner etter strl. § 79. Om straffen skal være høy «beror ikke bare på overtredelsen av besøksforbudet isolert sett, men også på besøksforbudets forhistorie».²⁸⁰ I HR-2021-847-A ble straffen satt

²⁷³ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) kapittel 4, pkt. 4.2.4.3, s. 28

²⁷⁴ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) kapittel 4, pkt. 4.2.2.2, s. 24

²⁷⁵ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) kapittel 4, pkt. 4.2.2.2, s. 24

²⁷⁶ Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) kapittel 8, pkt. 8.2 til § 222 a, s. 45

²⁷⁷ HR-2010-1459-U

²⁷⁸ Ot.prp.nr. 8 (2007-2008) lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv., kapittel 12, pkt. 12.2 til § 168, s. 336

²⁷⁹ HR-2014-1541-U avsnitt 9

²⁸⁰ HR-2021-847-A avsnitt 17

til 7 måneder for fem brudd på besøksforbudet og et forsøk. De forutgående drapstruslene mot barna gjorde at bruddene måtte ha vært særlig skremmende for dem.

Retten kan supplere et kontaktforbud med elektronisk kontroll dersom det anses nødvendig for at forbudet skal bli overholdt, jf. strl. § 57 femte ledd. Ileggelse av elektronisk kontroll er en tilleggsstraff og et tiltak, og ikke et alternativ til annen straff.²⁸¹ Det fører heller ikke til kortere eller betinget fengselsstraff.²⁸² Elektronisk kontroll kan også ilegges med en bot, jf. strl. § 59, jf. strpl. § 255, såfremt vilkårene ellers er oppfylt.²⁸³ I dag kan også påtalemyndighetene supplere et straffeprosessuelt besøksforbud med elektronisk kontroll, jf. strpl. § 222 g. Det kan være nødvendig å legge kontroll som et beskyttelsestiltak før du får straff, i etterforskningsfasen, og når det ikke skjer straffeforfølgning. Dette er for å styrke sikkerheten til fornærmede.²⁸⁴

5.6.2 Ileggelse av forbud med elektronisk kontroll

Formålet med kontrollen er å gi bedre beskyttelse for utsatte personer mot fysiske konfrontasjoner og den psykiske belastningen enhver dag i uvisshet medfører, og i tillegg flytte byrden over til voldsutøveren som har forårsaket situasjonen.²⁸⁵ At et forbud brytes med vilje gir en indikasjon på at forbudet er nødvendig og at det er behov for ytterligere tiltak for å unngå flere brudd.²⁸⁶ En voldsutøver med kontakt- eller besøksforbud blir imidlertid ikke automatisk ilagt elektronisk kontroll etter verken strpl. § 222 g eller strl. § 57 femte ledd.²⁸⁷ Det kreves noe mer det som kreves for å få et vanlig forbud.

I utgangspunktet kreves det «skjellig grunn til mistanke» for at personen med ilagt forbud skal overtre forbudet, jf. strpl. § 222 g første ledd. Det kreves altså sannsynlighetsovervekt for at forbudet blir overtrådt dersom vedkommende skal ilegges elektronisk kontroll.²⁸⁸ I tillegg må det «anses nødvendig» for at forbudet skal bli overholdt. Kravet skal forstås som etter strl. § 57 femte ledd.²⁸⁹ Nødvendighetskravet skal ikke forstås strengt. «Karakteren av både begåtte lovbrudd og mulige fremtidige krenkelser vil kunne veie tungt» ved vurderingen.²⁹⁰ Påtalemyndigheten og domstolene har stor frihet ved vurderingen, men «dersom domfelte tidligere har brutt et besøks- eller kontaktforbud» fører det normalt til at forbudet kombineres med elektronisk kontroll.²⁹¹ Derimot vil elektronisk kontroll ikke være

²⁸¹ Ot.prp.nr. 25 (2008-2009) kapittel 3, pkt. 3.7.4, s. 23

²⁸² Ot.prp.nr. 25 (2008-2009) kapittel 3, pkt. 3.7.5, s. 23

²⁸³ Riksadvokatens rundskriv nr. 2/2019, pkt. 6.3

²⁸⁴ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 11, pkt. 11.1 til § 222 g, s. 64

²⁸⁵ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 5, pkt. 5.4.4.2, s. 30

²⁸⁶ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 5, pkt. 5.1.4.3, s. 21

²⁸⁷ Ot.prp.nr. 25 (2008-2009) kapittel 3, pkt. 3.5.4, s. 17

²⁸⁸ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 11, pkt. 11.1, s. 64

²⁸⁹ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 5, pkt. 5.4.4.1, s. 29

²⁹⁰ HR-2021-2151-A avsnitt 33, jf. 38

²⁹¹ Ot.prp.nr.25 (2008-2009) kapittel 3, pkt. 3.7.1.3, s. 21

egnet for alle som bryter et forbud, og dermed ikke anses som nødvendig. Det vil neppe være egnet for spesielt farlige personer som bør underlegges strengere tiltak, f.eks. varetektsfengsling.²⁹² Det er heller ikke egnet for personer som ikke har forutsetninger for å bære og vedlikeholde fotlenken.²⁹³ I noen tilfeller vil derimot elektronisk kontroll være et midlere tiltak enn varetektsfengsling. Særlig når forholdet er begrunnet i gjentakelsesfare av en grov handling, jf. strpl. § 171.²⁹⁴

Det blir hjemlet en snever unntaksregel i strpl. § 222 g første ledd tredje punktum. I særlige tilfeller kan elektronisk kontroll ilegges når det «antas påkrevd» for å forhindre at noen begår en straffbar handling mot en annen person. Formålet med unntaket er å forebygge forbrytelser også hvor en person ikke har et forutgående forbud eller hvor forbudet ikke er brutt forsettlig.²⁹⁵ Det må foretas en helhetsvurdering om det foreligger sterk grad av sannsynlighetsovervekt for at personen vil begå en straffbar handling i fremtiden mot fornærmede. Sannsynlighetsovervekt er ikke tilstrekkelig.²⁹⁶

For et slikt inngripende tiltak må det foretas en interesseavveining mellom den utsattes behov for ekstra beskyttelse som kontrollen vil gi og de samlede ulemper for den som er ilagt kontroll²⁹⁷, jf. strpl. § 222 g første ledd siste punktum. Ulemper kan f.eks. være hvor begrenset retten til bevegelsesfrihet blir, hvilke begrensninger det forutgående forbud gir og overvåkingen mv.²⁹⁸ Det er derimot ingen hjemmel for noen kontinuerlig overvåking.²⁹⁹ Praktiske ulemper som å lade fotlenken mv. vil veie mindre. For beskyttelse vil alvorlighetsgraden, gjentakelsesfare og fornærmedes påvirkning av krenkelser vil være av betydning.³⁰⁰

Noen ganger kan kontaktforbud med elektronisk kontroll i seg selv være forholdsmessig, men ikke den fastsatte forbudssonen, jf. HR-2022-706-A. Dommen handlet om vold mot tidligere samboer og flere brudd på besøksforbud. Lagmannsretten fastsatte en sone som innebar at domfelte måtte flytte fra hjemstedet. Høyesterett³⁰¹ fant at sonen var uforholdsmessig. I tråd med forarbeideruttalelser og praksis bør sonen fastsettes etter politiets responstid – muligheten politiet har til å stoppe domfelte, men også muligheten til å varsle utsatte og iverksette alternative beskyttelsestiltak. I vurderingen må også domfeltes reelle behov for å bevege seg i område, f.eks. dersom vedkommende har familie, venner mv. og tilknytning til området tas med. I HR-2021-1434-A var forbudssonen fastsatt til 25-30

²⁹² Ot.prp.nr.25 (2008-2009) kapittel 3, pkt. 3.5.4, s. 16-17

²⁹³ Ot.prp.nr.25 (2008-2009) kapittel 3, pkt. 3.5.4, s. 17

²⁹⁴ Prop. 128 L (2022-2023), kapittel 5, pkt. 5.1.4.6, s. 22

²⁹⁵ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 6, pkt. 6.4, s. 45

²⁹⁶ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 11, pkt. 11.1.8, s. 64, jf. kapittel 6, pkt. 6.4, s. 46

²⁹⁷ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 5, pkt. 5.4.4.2, s. 30

²⁹⁸ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 5, pkt. 5.4.4.3, s. 32

²⁹⁹ Matningsdal, rettsdata lovkommentarer til strl. § 57 femte ledd, note 433

³⁰⁰ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 5, pkt. 5.4.4.3, s. 31-32

³⁰¹ HR-2022-706-A avsnitt 28-30

minutters kjøring fra fornærmede sitt bosted. Dette ville vært forholdsmessig dersom det var en nærliggende fare for mer alvorlige voldshendelser. I saken var det en mindre risiko for fare, og hensynet til domfelte veide tyngre og tilsa en mindre sone.³⁰²

Forbud med elektronisk kontroll kan ikke vare lengre enn maksimalt 1 år, jf. strpl. § 222 g annet ledd, jf. § 222 a fjerde ledd. Selv om kontaktforbud kan ilegges for inntil 5 år, kan elektronisk kontroll likevel ikke etter bestemmelsen her vare lengre enn 1 år. Kontaktforbud med elektronisk kontroll etter strl. § 57 femte ledd som anses som en tilleggsstraff, kan ilegges for maksimalt 5 år, men ikke for alltid, jf. strl. § 58 annet ledd.

Det er obligatorisk prøveadgang snarest etter at påtalemyndigheten har besluttet illeggelse av elektronisk kontroll, jf. strpl. § 222 g fjerde ledd, og tingretten kan etter seks måneder på ny prøve om elektronisk kontroll med kontaktforbud bør opprettholdes, jf. strl. 58 tredje ledd. Den som er ilagt elektronisk kontroll kan også gi eksplisitt avkall på prøvegangen, men kan senere kreve prøving. Det kan muligens være lettere å få av fotlenken hvis utøveren lever noen måneder med fotlenke før saken bringes inn for retten.

5.6.3 Særlig om skyldkrav

I dette rettsområdet opereres det med tre forskjellige skyldkrav.

For at et kontakt- eller besøksforbud etter strl. § 57 første ledd og strpl. § 222 a første ledd kan det ilegges, må det være «grunn til å tro» at en personen ellers vil begå en straffbar handling mot en annen, forfølge eller på annet vis krenke en annens fred, jf. se punkt 5.1.2. Som nevnt er dette beviskravet lavt. Vedkommende kan bebreides dersom det er en nærliggende og reell risiko³⁰³ for at han av fri vilje vil begå et av handlingsalternativene.

Elektronisk kontroll kan som hovedregel ilegges når det er «skjellig grunn til mistanke» for brudd på et besøks- eller kontaktforbud, jf. strpl. § 222 g første ledd. Ordlyden tilsier at det må være objektive holdepunkter for at forbudet er brutt. Det kreves sannsynlighetsovervekt,³⁰⁴ dvs. det må være mer sannsynlig at vedkommende har brutt forbudet enn at han ikke har det. Vilkåret er et minstekrav. Bakgrunnen for kravet var at elektronisk kontroll burde ilegges rask av hensyn til fornærmede og ikke vente på at påtalemyndigheten skal samle bevis som skal styrke mistanken.³⁰⁵

Det tredje skyldkravet fremgår når det reises tiltale ved brudd på forbudene eller hindring av iverksettelse eller gjennomføring av elektronisk kontroll, jf. strl. § 168 litra a, b og c. Her

³⁰² HR-2021-1434-A avsnitt 43

³⁰³ Rt-1998-1638

³⁰⁴ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 11, pkt. 11.1.8 til § 222 g, s. 64

³⁰⁵ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 5, pkt. 5.4.3, s. 26

gjelder det strafferettslige strenge beviskravet hvor domstolene må finne at vedkommende som er ilagt et forbud bevist «utover enhver rimelig tvil» har brutt et av forbudene eller hindret iverksettelsen eller gjennomføringen av kontrollen.³⁰⁶ Ordlyden tilsier at sannsynligheten må grense opp til at man er sikker på at vedkommende har brutt et forbud eller faktisk forhindret iverksettelsen av kontroll. For eksempel at vedkommende fysisk motsetter seg at fotlenken monteres.³⁰⁷

5.7 Sammenligningen: likhetene og ulikhetene mellom forbudene

Ved å sammenligne dansk tilhold og norsk kontakt- og besøksforbud fremkommer likhetene og ulikhetene tydelig. Dette delkapittelet vil starte med å diskutere likhetene, deretter ulikhetene og til slutt gi en kort sammenfatning.

Det er flere likheter mellom tilhold og kontakt- og besøksforbud. For det første er de alle preventive tiltak.³⁰⁸ De alle er ment å beskytte den fornærmede, også kontaktforbud. Selv om kontaktforbudet er en straffereaksjon, så har det mer preg av å være et beskyttelsestiltak.³⁰⁹ I praksis både i Danmark og i Norge er beskyttelsestiltakene spesielt ment å anvendes i samlivsrelaterte tilfeller hvor den ene parten utøver vold eller krenkelser mot den andre parten.³¹⁰ Forbudene kan også anvendes i andre tilfeller. I tillegg beskytter ikke forbudene bare den fornærmede, men også andre berørte som f.eks. fornærmedes ektefelle eller deres barn. I forhold til barna vil det som oftest være et rimelig inngrep dersom de vitner til voldshendelser og fortsatt har traumer eller dersom det er helt nødvendig for å sikre moren mot fremtidige krenkelser.³¹¹ Forbudene kan beskytte en konkret person eller nærmere angitt krets av personer, jf. tilholdsloven §§ 2, jf. 6, jf. strl. § 57- og strpl. § 222 a første ledd.

Både tilholdsloven § 2 og strl. § 57, jf. strpl. § 222 a opererer med tilsvarende lave krav for gjentakelsesfare. Det kreves en reell risiko, men ikke sannsynlighetsovervekt for at pågjeldende vil begå en straffbar handling eller fredskrenkelser mot den andre dersom det ikke gripes inn.³¹² Det må foretas en helhetsvurdering hvor den utsatte personens subjektive opplevelse, krenkelsens karakter og pågjeldende sine tidligere handlinger vil være relevant.³¹³ Den straffbare handlingen er utvidet for kontakt- og besøksforbud enn for tilhold, hvor den straffbare handlingen må sidestilles med en fredskrenkelse, jf tilholdsloven

³⁰⁶ Ot.prp.nr. 25 (2008-2009) kapittel 3, pkt. 3.7.3.2, jf. Ot.prp.nr. 8 (2007-2008) kapittel 12, pkt. 12.2.4 til § 168

³⁰⁷ Ot.prp.nr. 25 (2008-2009) kapittel 3, pkt. 3.7.3.2, s. 22

³⁰⁸ Kapittel 1, punkt 1.2

³⁰⁹ Ot.prp.nr. 25 (2008-2009) kapittel 3, pkt. 3.7.4, s. 23

³¹⁰ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.2, s. 107, jf. blant annet LE-2017-154600

³¹¹ Punkt 4.1.1, jf. punkt 5.2

³¹² Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 199, jf. Rt-1998-1638

³¹³ Punkt 4.1.3, jf. 5.1.2

§ 2 nr. 1 litra b. Etter begge lands rett må forbudene være nødvendige og forholdsmessige, jf. tilholsloven § 12, jf. strpl. § 222 a, jf. § 170 a.³¹⁴

For verken tilhold og kontakt- eller besøksforbud kreves det i utgangspunktet ingen anmodning eller anmeldelse fra fornærmede for at et forbud kan gis. Dersom allmenne hensyn krever det kan et forbud bli ilagt hvis fornærmede frykter gjerningspersonen. Også selv om fornærmede ikke ønsker det.³¹⁵

Selv om det foreligger litt forskjellig begrepsbruk, omfatter både tilhold og kontakt- og besøksforbud tilsvarende handlinger, jf. tilholsloven § 1, jf. strl. § 57- og strpl. § 222 a annet ledd. Som utgangspunkt forbys all kontakt og alle former for uønsket oppmerksomhet uavhengig om den er truende eller ikke. Forbudene er ikke bare rettet mot fysiske tilnærmelser, men også gjennom f.eks. e-post, SMS, henvendelser via tredjeperson mv. Også forsøk på å kontakte den fornærmede vil rammes. Det avgjørende er om det er en aktiv handling som reelt er ment å være rettet til den fornærmede fra den pågjeldende. Forbudene omfatter også synlig forfølgelse uten at kontakt foreligger.³¹⁶

Både tilhold, kontakt- og besøksforbud kan medføre straff når pågjeldende forsettlig har overtrådt forbudet. I utgangspunktet straffes det med bot eller fengsel inntil 2 år, jf. tilholsloven § 21 eller fengsel inntil 1 år, jf. strl. § 168 litra a og b. Derimot kan fengselsstraffen forhøyes inntil det dobbelte når det foreligger flere lovbrudd eller gjentakelsesfare for samme lovbrudd som personen tidligere er idømt, jf. strl. § 79. Det gis i begge tilfeller muligheter til å nyansere straffen og momentene kan veie ulikt i landene, jf. punkt 4.5.1, jf. punkt 5.6.1. For alle forbudene gis det også mulighet for at en person kan bli varetektsfengslet, jf. rpl. § 762 stk. 1, jf. strpl. § 184.

Både tilhold og kontaktforbud kan vare opptil inntil 5 år, jf. tilholsloven § 5, jf. strl. § 58 annet ledd. På sine rettsområder er de begge det mildeste inngrepet og vil ofte ikke være uforholdsmessig å være ilagt et forbud i lang tid.³¹⁷ Kontaktforbud går imidlertid lengre enn tilhold ved at det kan ilegges også på ubestemt tid, jf. strl. § 58 annet ledd annet punktum.

Det er særlig vanlig besøksforbud som ligner mest på et tilhold. I praksis er det juristene i politiet som beslutter om et tilhold eller et besøksforbud skal meddeles.³¹⁸ Verken tilhold eller besøksforbud har nødvendigvis tilknytning til en straffeforfølgning og er heller ikke betinget av at en straffbar handling har skjedd.³¹⁹ De to forbudene blir som hovedregel meddelt før pågjeldende er dømt. Dermed kan også utilregnelig personer ilegges et tilhold

³¹⁴ LE-2020-011743

³¹⁵ Punkt 4.3.1, jf. punkt 5.4.1

³¹⁶ Punkt 4.4.1, jf. punkt 5.5.1

³¹⁷ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 12, s. 208, jf. punkt 5.3

³¹⁸ Cirkulæreskrivelse nr. 9909, kapitel 6 om tilhold, jf. strpl. § 55 a nr. 1-3

³¹⁹ HR-2023-2113-A avsnitt 40

eller et besøksforbud.³²⁰ Videre er det ingen obligatorisk rett til advokat når saken kun omhandler spørsmål om meddelelse av tilhold eller nedleggelse av et vanlig besøksforbud.³²¹

En forskjell er at instituttet tilhold er bygd opp på en litt forskjellige måte. Tilhold tilsvarer det norske kontakt- og besøksforbud ved at det kan meddeles før man er straffet og etter man er straffet.³²² I tillegg er det en egen lov som regulerer tilhold. I Norge er dette delt opp i to bestemmelser, hvor besøksforbud anvendes før en person er dømt, mens kontaktforbud er et rettighetstap som ilegges ved dom samtidig med at en person blir straffet, jf. strpl. § 222 a og strl. § 57. Partenes rettsikkerhet er høyere ved illeggelse av kontaktforbud når det kun kan besluttes av retten. I tillegg er skyldkravet høyere.

I Danmark er anklagemyndigheten underlagt forvaltningslovens saksbehandlingsregler om partshøring, aktinnsikt mv. I tilholdssaker anvendes partshøring som sikrer at den som tilholdet er rettet mot skal ha anledning til å uttale seg om sakens faktiske grunnlag før en beslutning treffes. Manglende overholdelse kan føre til at avgjørelsen blir ugyldig.³²³ I Norge er påtalemyndigheten ved beslutning om besøksforbud underlagt de straffeprosessuelle reglene, da forvaltningsloven i Norge ikke gjelder påtalemyndigheten, jf. forvaltningsloven § 4 litra b. Det kontradiktoriske prinsipp kommer til anvendelse for både kontakt- og besøksforbud, og gir begge parter en rett til å uttale seg før det treffes en beslutning. På den måten blir saksbehandlingen mer forsvarlig for begge parter.³²⁴ En beslutning om tilhold kan dermed ankes til statsadvokaten, jf. tilholdsloven § 15 stk. 3, mens kontakt- og besøksforbud kan få beslutningene prøvd av retten, jf. strl. § 57 og strpl. § 222 a sjette og åttende ledd. Tidspunktene for at retten kan prøve er dog noe forskjellig i forhold til kontaktforbud og et besøksforbud, jf. strl. § 58 tredje ledd og strpl. § 222 a sjette og åttende ledd.

Kontakt- og besøksforbud kan i motsetning til tilhold forby at en person oppholder seg på et geografisk avgrenset område, jf. strl. § 57- og strpl. § 222 a annet ledd litra a. Avgrensningen kan strekke seg til å omfatte relativt store området.³²⁵ Dette tilsvarer oppholdsforbud i Danmark som blir betegnet som et «geografisk bestemt tilhold», jf. tilholdsloven § 3. I tillegg hjemler strl. § 57 tredje ledd og strpl. § 222 a annet ledd at en person kan forbys å oppholde seg i eget hjem dersom det er nærliggende fare for at han begår en straffbar handling. Det vil særlig være aktuelt i samlivsforhold. Siden det er et større inngrep enn et vanlig besøksforbud vil det maksimalt vare i 3 måneder, jf. strpl. § 222 a fjerde ledd, eller inntil 1 år

³²⁰ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 198, jf. Ot.prp.nr 33 (1993-1994) kapittel XIII, pkt. 4 til § 222a, s. 50

³²¹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 8.5, s. 155, jf. strpl. §§ 100 b- og 107 a første ledd

³²² Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 3.3, s. 99, jf. kapitel 5, pkt. 7.2.3, s. 139

³²³ Punkt 4.3.2

³²⁴ Punkt 5.4.3

³²⁵ Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) kapittel 24, pkt. 24.4.1, s. 322

hvis det dreier seg om kontaktforbud, jf. strl. § 58 annet ledd.³²⁶ Dette tilsvarer bortvisningstiltaket etter tilholdsloven § 7. Fordi dette er et større inngrep er det obligatorisk rettslig prøveadgang, jf. strpl. § 222 a syvende ledd og at partene har rett til forsvarer og bistandsadvokat, jf. strpl. §§ 100b og 107 a fjerde ledd.

For å få et tilhold kreves det ikke bare fare for gjentakelse av en fredskrenkelse, men det må også foreligge en «begrundet mistanke» for at personen vil begå en fredskrenkelse, jf. tilholdsloven § 2. Det kreves sannsynlighetsovervekt, men av hensyn til fornærmede er kravet lempeligere og lavere enn for å få straff.³²⁷ Mistankekravet gjelder også for alvorlig personfarlig kriminalitet, jf. tilholdsloven § 2 stk. 2, som gir en utvidet beskyttelse for ofre og dens nærmeste i forhold til gjeldende rett. Mistankekravet tilsvarer «skjellig grunn til mistanke» som anvendes i forbindelse med illeggelse av elektronisk kontroll, jf. strpl. § 222 g.

Den mest markante forskjellen er at et kontakt- og besøksforbud kan ilegges med elektronisk kontroll dersom det er skjellig grunn til mistanke og nødvendig for at forbudet skal bli overholdt, jf. strpl. § 222 g første ledd, jf. strl. § 57 femte ledd. I forhold til besøksforbudet kan det være aktuelt i påvente av en straffesak eller hvor straffeforfølgning ikke vil være aktuelt.³²⁸ I forhold til kontaktforbudet er elektronisk kontroll både et beskyttelsestiltak og en tilleggsstraff, men ikke et alternativ til annen straff.³²⁹ Formålet er å gi bedre beskyttelse og økt trygghet for den fornærmede, og i tillegg flytte noe av byrden over på gjerningspersonen.³³⁰ Det finnes ikke noe tilsvarende i forbindelse med tilhold. Danmark har kun elektronisk kontroll i forbindelse med avsoning. Det er en alternativ frivillig avsoningsform.³³¹ En domfelt som er idømt fengselsstraff i inntil 6 måneder kan søke om å avsone med fotlenke i eget hjem med GSM-sender, jf. strfl. § 20 stk 3, jf. §§ 78a-78f.

Fotlenken i forbindelse med et forbud vil ha GSM- og GPS- sender som betyr at politiet kan se nøyaktig hvor den pågjeldende er.³³² Dette viser at det er en større overvåkning enn etter fotlenkeordningen i Danmark.³³³ Det er derimot ikke ment å være en kontinuerlig overvåkning, og det registreres kun når personen overtrer forbudssonen.³³⁴ En slik fotlenke vil oppleves som et større inngrep enn et vanlig kontakt- eller besøksforbud, spesielt siden personen ikke frivillig kan velge ordningen.³³⁵ Det noe retten eller påtalemyndigheten pålegger etter en forholdsmessighetsvurdering, jf. strpl. § 222 g første ledd siste pkt. I noen tilfeller vil fotlenkeordningen ikke være egnet, for eksempel overfor psykisk syke eller

³²⁶ Punkt 5.5.3

³²⁷ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 3.3, s. 99

³²⁸ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 11, pkt. 11.1 til § 222 g, s. 64

³²⁹ Ot.prp.nr. 25 (2008-2009) kapittel 3, pkt. 3.7.4, s. 23

³³⁰ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 5, pkt. 5.4.4.2, s. 30

³³¹ Lovforslag L nr. 12, almindelige bemærkninger, pkt. 2.3.1

³³² Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 5, pkt. 5.1.1.3, s. 18

³³³ Betænkning nr. 1526/2011 kapitel 6, pkt. 1.2, s. 158-159

³³⁴ Matningsdal, rettsdata lovkommentarer til strl. § 57 femte ledd, note 433

³³⁵ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 4, pkt. 4.3.1, s. 13-14

personer mistenkt for alvorlige forbrytelser.³³⁶ I andre tilfeller vil forbud med elektronisk kontroll være et mer lempelig alternativ til vartektfengsling, når forholdet er begrunnet i gjentakelsesfare, jf. strpl. § 171.³³⁷ Fordi vedkommende likevel vil kunne bevege seg nokså fritt, og begrensingen ligger i å måtte bære og vedlikeholde fotlenke.³³⁸

Sammenfattet foreligger det flere likheter og ulikheter mellom det danske tilholdet og de norske kontakt- og besøksforbudene.³³⁹ Tilhold har flere likhetstrekk med et besøksforbud, men tilsvarer i praksis et kontakt- og besøksforbud. Den markante forskjellen er at kontakt- og besøksforbud kan ilegges med elektronisk kontroll. Noe tilsvarende finnes ikke i forbindelse med tilhold eller de andre beskyttelsestiltakene i Danmark.

6 Sammenfatning og konklusjon

6.1 Rettspolitisk

I kapittel 4 og 5 er det tatt utgangspunkt i gjeldende rett etter tilholdslovens regler og strl. 57, jf. strpl. §§ 222a og 222g. I det følgende skal det vurderes hvordan tilhold bør reguleres i forhold til at brudd på tilhold har økt de siste årene.

Strafferetsplejeudvalget drøftet elektronisk kontroll før tilholdsloven ble vedtatt. Det fremkom at kontrollen ville rettslig ha karakter av en utvidelse av det forbud som ligger i et alminnelig tilhold. Det bør derfor begrenses til å ilegges med oppholdsforbud som er et geografisk bestemt tilhold.³⁴⁰ Folketingets partier åpner først nå opp for at en slik ordning som er innført i Norge skal kunne ilegges i Danmark.³⁴¹ At Norge har kommet lengre med bruk og anvendelsen av elektronisk kontroll bør kunne inspirere Danmark. Allerede to dager etter den nye bestemmelsen (strpl. § 222 g) trådte i kraft ble to personer ilagt elektronisk kontroll.³⁴² Dette viser at det har vært et utelukket behov for nye reguleringer for å beskytte utsatte i samfunnet. En fordel er at fornærmede kan få en bedre beskyttelse enn hva et alminnelig tilhold gir. En ulempe kan være at Danmark må utarbeide nye regler som passer med elektronisk kontroll, også slik at kontrollen bli anvendt i flere tilfeller enn bare ved fysisk opphold.

Særlig av hensyn til den fornærmede bør det etableres en bedre sikkerhet for at tilhold blir overholdt. Det bør derfor utarbeides en ny regel som omfatter både alminnelig tilhold og oppholdsforbud, slik Norges regler er bygd opp. I Norge beskytter ikke ordningen bare mot

³³⁶ Ot.prp.nr.25 (2008-2009) kapittel 3, pkt. 3.5.4, s. 16-17

³³⁷ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 5, pkt. 5.1.4.6, s. 22

³³⁸ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 4, pkt. 4.3.1, s. 13-14

³³⁹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 3.3, s. 99, jf. kapitel 5, pkt. 7.2.3, s. 139

³⁴⁰ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 6, pkt. 5.2, s. 173

³⁴¹ Hummelgaard, 2024, justitsministeriets pressemeddelelse

³⁴² Riaz, 2024, to menn ilegges omvendt voldsalarm

fysiske krenkelser, men også mot ikke-fysiske krenkelser som er «kvalifisert», dvs. krenkelsen som har et truende innhold og en viss alvorlighetsgrad.³⁴³ På den andre siden oppleves fotlenkeordningen som et vesentlig inngrep.³⁴⁴ Ordningen må innrettes slik at også rettsikkerheten til gjerningspersonen blir ivaretatt og at den ikke kommer i konflikt med bevegelsesfriheten, jf. EMK artikkel 5.³⁴⁵ Inngrep mot gjerningspersonen må være nødvendig og forholdsmessig.

Å bli ilagt elektronisk kontroll blir ikke sett på som en form for frihetsberøvelse, men vil utgjøre en begrensning i bevegelsesfriheten, jf. EMK artikkel 5, men ikke krenke rettigheten.³⁴⁶ Selv om ileggelsen er påtvunget, og vedkommende ikke kan nekte at fotlenken bli fastspent vil tiltaket ikke være egnet i alle tilfeller.³⁴⁷ Det er trolig ikke alle som er i stand til å håndtere å få fastspent en fotlenke. Det må derfor foretas en grundig og konkret avveining om hvor sterkt beskyttelsesbehovet er for er for fornærmede og om den pågjeldende er i mental tilstand til å kunne håndtere fotlenken, jf. strpl. § 170a.³⁴⁸ Ved å nekte eller forhindre påleggelsen vil det medfører at vedkommende kan straffes, jf. strl. § 168 litra c. Når personen er psykisk syk, men som utgjøre en fare for nye og alvorlige krenkelser kan vedkommende bli idømt tvunget psykisk helsevern istedenfor, jf. strl. 62. Dette vil være et mer inngripende tiltak. For psykisk syke som begår små men plagsomme krenkelser ikke vil bli påvirket av rettslige regler. Det vil generelt være vanskelig å beskytte fornærmede mot psykisk syke, og det er et generelt problem i strafferetten.

Til slutt må det påpekes at elektronisk kontroll ikke vil være noen garanti for fornærmedes sikkerhet. Kontrollen vil medføre at politiet kan får varslet fornærmede tidlig om at vedkommende er på vei og de får bedre tid til å iverksette alternative beskyttelsestiltak.³⁴⁹ Det har så langt fungert godt i Norge.

6.2 Konklusjon

Tilhold er et rettsinstitutt etablert for å beskytte en fornærmet, og/eller andre berørte. Den som beskyttes må være en konkret person eller en konkretisert personkrets.³⁵⁰ Andre som kan beskyttes kan være medlemmer av fornærmedes husstand, fornærmedes ektefelle eller barn, eller fornærmedes nærmeste, jf. tilholdlovens §§ 6 og 2 stk. 2 nr. 2. Til slutt kan også bekjente av fornærmede eller andre familiemedlemmer bli beskyttet hvis pågjeldende har henvendt seg til dem, såfremt «henvendelsen konkret kan anses for reelt at være en

³⁴³ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 5, pkt. 5.2.4, s. 24

³⁴⁴ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 4, pkt. 4.3.1, s. 13

³⁴⁵ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 4, pkt. 4.1, s. 12

³⁴⁶ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 4, pkt. 4.3.1, s. 14

³⁴⁷ Ot.prp.nr.25 (2008-2009) kapittel 3, pkt. 3.5.4, s. 16-17

³⁴⁸ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 5, pkt. 5.7.4.1, s. 40

³⁴⁹ Ot.prp.nr. 25 (2008-2009) kapittel 3, pkt. 3.5.3, s. 16

³⁵⁰ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 1, s. 196

henvendelse til forurettede eller forsøk herpå.»³⁵¹ En forutsetning for en beslutning om tilhold er at tilholdet ikke er uforholdsmessig for gjerningspersonen etter en forholdsmessighetsvurdering, jf. tilholdslovens § 12.

I oppgaven belyses betingelsene som må være oppfylt for at politiet kan meddele et tilhold, jf. tilholdsloven § 2 stk. 1. Dette skal sikre rettsikkerheten til den antatte gjerningspersonen således at vedkommende ikke får sin frihet begrenset uten tilstrekkelig begrunnelse. Kravene tilsvarende betingelsene i de straffeprosessuelle tvangsinngrepene i retsplejeloven.³⁵² Etter sin art vil tilhold være et inngrep, men det er derimot mindre inngripende enn et tvangsinngrep. Det kreves en «begrunnet mistanke», altså sannsynlighetsovervekt for at person har krenket en annens fred eller begått en straffbar fredskrenkelse mot en annen³⁵³ og det er «bestemte grunde», altså en sannsynlighet, men ikke sannsynlighetsovervekt, for at fredskrenkelsene fortetter dersom det ikke gripes inn.³⁵⁴ Av hensyn til fornærmede er kravene lempeligere og lavere enn for å få straff³⁵⁵ eller å få et straffeprosessuelt tvangsinngrep.³⁵⁶ Et tilhold kan derfor også vare i inntil 5 år, jf. tilholdsloven § 5, jf. § 12.

Rettsvirkningen av å bli meddelt et tilhold er at gjerningspersonen forbys å oppsøke, forfølge eller kontakte fornærmede, jf. tilholdsloven § 1. Forbudet innebærer at enhver kontakt forbys fra gjerningspersonen til fornærmede.³⁵⁷ Det avgjørende er om «henvendelsen reelt har karakter av en henvendelse eller kontakt til den fornærmede fra gjerningspersonen».³⁵⁸ I forhold til forfølgelse er det avgjørende om det gjerningspersonen som overvåker er synlig for fornærmede.³⁵⁹ Bestemmelsen vil dermed ramme tilfeller som er psykisk belastende, men uten at det kreves bevis for at belastningen er en følge av gjerningspersonens opptreden.³⁶⁰

Brudd på tilhold straffes med bot eller fengsel inntil 2 år, jf. tilholdsloven § 21 stk. 1. Det må bevises utenfor enhver rimelig tvil at gjerningspersonen forholdt seg som anført i § 1, men uten at kontakten av særlige grunner er beføyet. Straffenivået vil variere etter straffverdigheten fordi et tilhold kan overtres på meget forskjellige måter og ha forskjellig karakter, jf. blant annet U 2019.2402 H. På samme måte som ved straffutmåling i andre straffesaker vil grovheten, antall overtredelser og om det er gjentakelsestilfelle være elementer i straffutmålingen, jf. AM 2023.09.28 V.

³⁵¹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 113

³⁵² Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.4.3, s. 116

³⁵³ (Kistrup, Poulsen, Rørdam, & Røn, 2023, s. 596)

³⁵⁴ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 2, s. 199

³⁵⁵ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 3.3, s. 99

³⁵⁶ Lovforslag L nr. 10, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, til § 2

³⁵⁷ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 109

³⁵⁸ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 7, pkt. 2.2 til § 1, s. 195, jf. U 2022.644 H

³⁵⁹ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.3, s. 112

³⁶⁰ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 3.3, s. 100

Overordnet sett gir ikke den rettsdogmatiske analysen klare svar på om tilhold faktisk gir tilstrekkelig beskyttelse, men det vises i flere tilfeller at tilhold har vært nødvendig for å sikre fornærmede og dens nærmeste mot gjentatte fredskrenkelser.³⁶¹ Praktiseringen av tilhold har en svakhet ved at det ofte blir overtrådt. Analysen viser derimot at det skal mindre til å bryte et tilhold enn å få et tilhold. Det kan forklare den betydelige økningen de seneste årene i antall overtredelser av tilhold, jf. punkt 1.2.1, jf. 4.5.1. Det kan tenkes at økningen også skyldes at beskyttelsestiltaket blir hyppigere tatt i bruk.

Det er flere likheter mellom det danske tilholdet og de norske kontakt- og besøksforbudene. De alle er preventive tiltak som skal beskytte fornærmede og hindre gjentatte straffbare handlinger og fredskrenkelser.³⁶² I praksis blir tiltakene oftest anvendt i samlivsrelaterte tilfeller.³⁶³ Tiltakene kan også beskytte en utvidet personkrets, jf. tilholdsloven §§ 2 og 6, jf. strl. § 57- og strpl. § 222 a første ledd. Videre har tilhold samme krav og virkning som besøks- og kontaktforbud, jf. tilholdsloven §§ 1-2, jf. strl. § 57- og strpl. § 222 a første og annet ledd. Det kreves også i begge land at inngrepene er nødvendige og forholdsmessige, jf. tilholdsloven § 12, jf. strpl. § 222 a, jf. § 170 a.³⁶⁴

Den mest markante forskjellen er at et kontakt- og besøksforbud i Norge kan ilegges med elektronisk kontroll dersom det er skjellig grunn til mistanke og er nødvendig for at forbudet skal bli overholdt, jf. strpl. § 222 g første ledd, jf. strl. § 57 femte ledd. Det kan både ilegges uavhengig av en straffeforfølgning, i påvente av straffesak³⁶⁵ eller i forbindelse med en straffesak, jf. strl. § 57. Det finnes ikke noe tilsvarende i forbindelse med tilhold. En slik fotlenke vil oppleves som et større inngrep enn et vanlig kontakt- eller besøksforbud, spesielt siden personen ikke frivillig kan velge ordningen og fordi det kan medføre betydelige konsekvenser for den som blir ilagt kontrollen.³⁶⁶ I de fleste tilfeller vil elektronisk kontroll være et midlere tiltak enn varetektsfengsling, jf. strpl. § 171.

Tilhold bør videreutvikles slik at voldsutsatte kan få en bedre sikkerhet enn det som tilhold gir i dag. Tilhold kan fungere i mange tilfeller, men hovedproblemet er at det ofte brytes. Danmark bør vurdere å innsette strengere virkemidler som kan begrense overtredelsene. Elektronisk kontroll fungerer i Norge, og med ny lovgivning kan Danmark eventuelt ta inspirasjon fra hvordan ordningene fungerer i Norge. Det er viktig å tilføye at elektronisk kontroll ikke vi være noen garanti for fornærmedes sikkerhet, men det at politiet tidlig blir varslet kan gjøre at fornærmede blir tidlig varslet. Det vi vil også ha en preventiv effekt overfor gjerningspersonen.³⁶⁷

³⁶¹ AM 2023.09.28 V

³⁶² Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 2, pkt. 2, s 24, jf. ot.prp.nr. 25 (2008-2009) kapittel 3, pkt. 3.7.4, s. 23

³⁶³ Betænkning nr. 1526/2011, kapitel 5, pkt. 4.3.2, s. 107, jf. blant annet LE-2017-154600

³⁶⁴ LE-2020-011743 som nevner at kontaktforbud også må være forholdsmessig

³⁶⁵ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 11, pkt. 11.1 til § 222 g, s. 64

³⁶⁶ Prop. 128 L (2022-2023) kapittel 4, pkt. 4.3.1, s. 13-14

³⁶⁷ Ot.prp.nr. 25 (2008-2009) kapittel 3, pkt. 3.5.3, s. 16

7 Litteraturliste

7.1 Lovgivning

- Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven). [Lest i Lovdata]
- Lov 9. juni 2004 nr. 449 om bortvisning og beføjelse til at meddele tilhold m.v. [Lest i Karnov Danmark]
- Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (Straffeloven). [Lest i Lovdata]
- Lov 3. februar 2012 nr. 112 om tilhold, opholdsforbud og bortvisning. [Lest i Karnov Danmark]
- Lovbekendtgørelse 4. mars 2024 nr. 250 (Retsplejeloven). [Lest i Karnov Danmark]
- Lovbekendtgørelse 28. februar 2023 nr. 201 om fuldbyrdelse af staf mv. [Lest i Karnov Danmark]

7.2 Lovforarbeid (betenknings, bemærkninger, spørgsmål, cirkulære)

Danske forarbejder:

- Betænkning nr. 1102 om den forurettedes stilling i voldtægts- og voldssager. Betænkning afgivet af kommissorium udvalg nedsat af Justitsministeriet, 1987.
- Betænkning nr. 1424 om straffelovrådets betænkning om straffefastsættelse og strafferammer I. Betænkning afgivet af Straffelovrådets kommissorium, 2002.
- Betænkning nr. 1526 om Tilhold, opholdsforbud og bortvisning. Betænkning afgivet af Strafferetsplejeudvalgets kommissorium, 2011.
- Lovforslag L 2005-02-23 nr. 12 forslag til lov om ændring af lov om fuldbyrdelse af straf m.v. (Fuldbyrdelse af straf på bopælen under intensiv overvågning og kontrol samt begrænset fællesskab for »negativt stærke« indsatte m.v.), Folketingstidende 2005, Tillæg A 426.
- Lovforslag L 2011-11-09 nr. 10 forslag til lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning, Folketingstidende 2011-12, Tillæg A.
- Lovforslag L 2021-10-06 nr. 15 forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning, Folketingstidende 2021-22, Tillæg C.
- Beslutningsforslag nr. B 78 forslag til folketingsbeslutning om forsøgsordning med omvendt fodlænke, som skal beskytte ofre for partnervold og stalking, Folketingstidende 2022-23 (2.samling), Tillæg A.
- Bekendtgørelse nr. 11 af 01-08-2014 om konvention af 11.maj 2011 til forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet.
<https://www.retsinformation.dk/eli/ltr/2014/11>
- Folketingets Retsudvalget 2009-10 spørgsmål nr. 570, "Vil ministeren opridse eksempler på retspraksis for, hvad der skal til for at få et tilhold?". Justitsministeriet

lovafdeling.

<https://www.ft.dk/samling/20091/almdel/reu/spm/570/svar/691910/807342.pdf>

- Justitsministeriets cirkulæreskrivelse nr. 11075 af 12. februar 1990 om behandling af sager om meddelelse af advarsel i henhold til straffeloven § 265 m.v.
<https://www.logting.fo/files/casestate/16471/035.16%20Fylgiskjal%202.%20Justitsministeriets%20cirkulaereskrivelse%20nr.%2011075%20af%2012.%20februar%201990.pdf>
- Meddelelse 2013-07-09 nr. 9909 om behandlingen af sager om samlivsrelaterede personfarlige forbrydelser, herunder spørgsmål om tilhold, opholdsforbud og bortvisning. (RM3/2008 – rettet juli 2013). Karnovs lovsamling.
<https://pro.karnovgroup.dk/b/documents/7000637759>
- Rigsadvokatmeddelelsen. 1-01-2022. Tilhold, opholdsforbud og bortvisning. Anklagemyndighedens vidensbase. Læst 1. Mai 2024.
<https://vidensbasen.anklagemyndigheden.dk/h/6dfa19d8-18cc-47d6-b4c4-3bd07bc15ec0/VB/4c6c509c-493a-4955-8d94-aab8a01ec505?showExact=true>

Norsk forarbejder:

- Ot.prp.nr. 33 (1993-1994) lov om endringer i straffeprosessloven mv. (styrking av kriminalitetsofres stilling)
- Ot.prp.nr. 8 (2007-2008) lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. (skjerpende og formildende omstendigheter, folkemord, rikets selvstendighet, terrorhandlinger, ro, orden og sikkerhet, og offentlig myndighet)
- Ot.prp.nr. 25 (2008-2009) om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (kontaktforbud med elektronisk kontroll, endringer av saksbehandlingsreglene for besøksforbud mv.)
- Ot.prp.nr. 64 (1998-1999) lov om endringer i straffeprosessloven og straffeloven mv. (etterforskningsmetoder mv.)
- Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) om lov om straff (straffeloven)
- Ot.prp.nr. 109 (2001-2002) om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven
- Prop. 43 L (2014-2015) om endringer i straffeprosessloven (besøksforbud)
- Prop. 128 L (2022-2023) om endringer i straffeprosessloven mv. (elektronisk kontroll av besøksforbud)
- Rundskriv fra riksadvokaten nr. 2/2019 om kontaktforbud med elektronisk kontroll. Oslo, 20. mai 2019. <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2019/05/Rundskriv-2-2019-kontaktforbud-ved-el-kontroll.pdf>

7.3 Rettspraksis

Dansk retspraksis fra Ugeskrift for retsvæsen, tidsskrift for kriminalitet og Anklagemyndighedens Vidensbase:

- U 2014.1041 Ø
- TfK 2016.1294 Ø
- TfK 2019.982/2 V
- U 2019.1968 H
- U 2019.2402 H
- TfK 2020.301 V
- U 2022.644 H
- AM 2023.09.28 V
- U 2024.404 H

Norsk rettspraksis:

- Rt-1998-1255
- Rt-1998-1638
- Rt-2001-672
- Rt-2003-324
- Rt-2004-1658
- Rt-2004-2046
- Rt-2005-428
- Rt-2009-1167
- HR-2010-1459-U
- HR-2014-1541-U
- Rt-2015-34
- HR-2017-834-U
- LB-2017-008579
- HR-2017-1410-U
- LH-2017-151045
- LE-2017-154600
- HR-2018-258-U
- HR-2018-2395-A
- HR-2020-550-U
- LE-2020-011743
- HR-2021-847-A
- HR-2021-1434-A
- HR-2021-2151-A
- HR-2022-706-A
- HR-2023-27-U
- HR-2023-2113-A

7.4 Litteratur

- Bjerke, H. K., & Keiserud, E. (1996). *Straffeprosessloven Bind 1 - Med kommentarer* (2. utgave). Otta: Tano Aschehoug
- Dullum, J. (2020). *"Omvendt voldsalam" en evaluering av kontaktforbud med elektronisk kontroll (straffelovven § 57) i saker om vold i nære relasjoner*. OsloMet Storbyuniversitetet. Oslo: Velferdsforskningsinstituttet NOVA.

- Evald, J. (2024). *Juridisk teori, metode og videnskab* (3. udgave). København: Djøf Forlag.
- Kistrup, M., Poulsen, J. I., Rørdam, T., & Røn, J. (2023). *Straffeprocessen* (4. udgave). København: Karnov Group.
- Matningsdal, M. (2013, 2. April). *Kontradiksjon i sivile saker og straffesaker*. Jussens Venner, ss. 1-115.
- Matningsdal, M. (2024, 1. Januar). Rettsdata lovkommentar til straffeloven §§ 57 og 58. Gyldendal Rettsdata.
- Munk-Hansen, C. (2022). *Retsvidenskabsteori* (3. udgave). København: Djøf Forlag
- Weih, N., Johansen, K. B., & Oldrup, H. (2019). *Risikovurdering af vold i nære relationer*. Frederiksberg: Lev Uden Vold

7.5 Internett

- Anklagemyndighedens Videnbase. <https://vidensbasen.anklagemyndigheden.dk>
- Danner. (2023). Giv din underskrift. Han får fodlænke, hun får frihed. Indfør omvendt fodlænke for voldsudøvere. [Læst 28. Mars 2024]. <https://danner.dk/fodlaenke/underskrift/>
- Danner. (2024). Partnervold i Danmark. [Lest 28. mars 2024]. <https://danner.dk>
- Digitaliserings- og Ligestillingsministeriet. (2023, 27. Juni). *Handlingsplan mod partnervold og partnerdrab 2023-2026*. [Hentet fra Digitaliserings og ligestillingsministeriet, læst 16. April 2024]. <https://www.digmin.dk/ligestilling/nyheder/nyhedsarkiv/2023/jun/26-initiativer-i-historisk-ambitioes-handlingsplan-mod-partnervold-og-partnerdrab->
- Folketingstidende. <https://www.folketingstidende.dk>
- Hummelgaard, Peter. (2024, 8. Mars). *Fodlænke. Ligestilling handler også om lige ret til at være tryk*. [Justitsministeriet pressemeddelelse læst 10. Mars 2024]. <https://www.justitsministeriet.dk/ministerens-indlaeg/fodlaenke-ligestilling-handler-ogsaa-om-lige-ret-til-at-vaere-tryk/>
- Institut for menneskerettigheder. (2014). *Ret til et liv uden vold – juridisk analyse af Danmarks opfyldelse af Europarådets konvention til forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet*. [Rapport hentet 28. Mars 2024]. <https://menneskeret.dk/udgivelser/ret-liv-uden-vold>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2021, 13. Augsut). *Frihet fra vold - regjeringens handlingsplan for forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2021-2024*. [Hentet fra Regjeringen, læst 20. Mars 2024]. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/regjeringens-handlingsplan-for-a-forebygge-og-bekjempe-vold-i-naere-relasjoner-20212024/id2868714/>
- Karnov. <https://www.karnovgroup.dk>
- Krisesentersekretariatet, Norske kvinners sanitetsforening & Juridisk rådgivning for kvinner. (2020). *Norsk skyggerapport til Istanbulkonvensjonen 2020*. [Rapport hentet

8. april 2024].

<https://foreninger.uio.no/jurk/publikasjoner/H%20Temarapporter/D%20Norsk%20skyggerapport%20til%20Istanbulkonvensjonen%202020>

- Lindholm, H. L. (2024). *Karnovs lovkommentarer til forvaltningsloven av 2014 § 19*. Justitsministeriet. [Læst 2. Mai 2024].
<https://pro.karnovgroup.dk/b/documents/7000821147?tab=karnov#LBKG2014433P19>
- Lovdata. <https://lovdata.no>
- Redaktionen. (2024). *Karnovs lovkommentarer til tilholdsloven av 2012 §§ 1, 2 stk. 2 og 7*. Justitsministeriet. [Læst 8. April 2024].
<https://pro.karnovgroup.dk/b/documents/7000888410?tab=karnov>
- Riaz, Wasim. (2024 12. april). To menn ilegges omvendt voldsalarm. Aftenposten/Nyhetsstudio: siste nytt. [Lest 14. April 2024].
<https://www.aftenposten.no/norge/i/mBKed4/nyhetsstudio-siste-nytt?pinnedEntry=100086>
- Mezouri, M. (2023, 4. Februar). Antallet af brud på tilhold er på himmelflugt - "opsigtsvækkende", mener kriminolog: TV2 Nyheder/ samfund. [Læst 28. Mars 2024]. <https://nyheder.tv2.dk/samfund/2023-02-04-antallet-af-brud-paa-tilhold-er-paa-himmelflugt-opsigtsvaekkende-mener-kriminolog>